

# Deventer doorgeven

*Naar een duurzame stad  
waar iedereen meetelt  
en in vrijheid kan leven.*



Verkiezingsprogramma 2018-2022

**ChristenUnie**



## Voorwoord

Het opstellen van een verkiezingsprogramma is een mooie aanleiding om de zegeningen van de afgelopen jaren te tellen, na te denken over wat onze stad nodig heeft en te dromen over de toekomst voor onze kinderen.

Als ChristenUnie zijn we dankbaar voor de plek die we hebben in de Deventer gemeenteraad. Vanuit die plek kunnen wij een stem geven aan wie die stem niet heeft. Mensen die niet met hun verhaal kunnen komen vanwege schaamte of hun eigen veiligheid. Zoals vluchtelingen of slachtoffers van mensenhandel. Mensen die kwetsbaar zijn vanwege hun beperking en onze zorg en aandacht nodig hebben. Kinderen die de toekomst hebben en die we optimale kansen willen geven om zich te ontwikkelen. Als goede rentmeesters willen we ook de natuur een stem geven. Deventer mag van ons voorop lopen in duurzaamheid en het zoeken van een goede balans tussen landbouw, natuurbeheer en recreatie.

In Deventer hebben we veel mantelzorgers en vrijwilligers die de steun verdienen van de gemeente. Veel vrijwilligers doen hun werk vanuit het besef dat het waardevol is om je in te

*Er is jou, mens, gezegd wat goed is,  
je weet wat de Heer van je wil:  
niets anders dan recht te doen,  
trouw te betrachten en nederig de  
weg te gaan van je God.*

(Micha 6:8)

zetten voor je medemens. Mantelzorgers zorgen voor familieleden die het waard zijn om voor te zorgen. Vanuit de Bijbel voel ik dat ook. We zijn niet op deze aarde voor onszelf, maar om een spiegel van Gods liefde te zijn voor de mensen om ons heen en op de plek waar we geplaatst zijn.

Er gebeurt zoveel in onze mooie gemeente. Zoveel dat de moeite waard is om voor te strijden. Zoveel om dankbaar voor te zijn. Zoveel waar we ook echt het verschil kunnen maken. In dit programma beschrijven we de thema's en standpunten waarop we dat de komende jaren willen doen. Dat doe ik samen met de mensen die op de lijst staan. Een team van mensen die stuk voor stuk het verschil willen maken en met mij willen strijden tegen onrecht en voor Deventer. Een Deventer dat we graag een beetje mooier willen doorgeven!

Als ChristenUnie Deventer staan we in verbinding met alle ChristenUnie-bestuurders die lokaal, provinciaal en in de landelijke politiek hun plek hebben. Met elkaar staan we midden in de samenleving. De Christenunie:

- + Zorgt dat iedereen meetelt
- + Investeert in de toekomst van kinderen
- + Komt op voor (godsdienst)vrijheid

Doe met ons mee. Geef geloof een stem!

Henrike Nijman-Visscher  
Lijsttrekker





## Inhoudsopgave

|                                                |           |
|------------------------------------------------|-----------|
| <b>Voorwoord</b>                               | <b>0</b>  |
| <b>Hoofdstuk 1: Betrouwbare overheid</b>       | <b>4</b>  |
| <b>Hoofdstuk 2: Veiligheid</b>                 | <b>9</b>  |
| <b>Hoofdstuk 3: Zorg</b>                       | <b>14</b> |
| <b>Hoofdstuk 4: Gezin, jeugd en onderwijs</b>  | <b>21</b> |
| <b>Hoofdstuk 5: Werk en Inkomen</b>            | <b>26</b> |
| <b>Hoofdstuk 6: Kunst, cultuur en sport</b>    | <b>30</b> |
| <b>Hoofdstuk 7: Economie</b>                   | <b>33</b> |
| <b>Hoofdstuk 8: Energie, klimaat en milieu</b> | <b>37</b> |
| <b>Hoofdstuk 9: Wonen en ruimte</b>            | <b>41</b> |
| <b>Hoofdstuk 10: Mobiliteit</b>                | <b>45</b> |

### Verkiezingsprogramma commissie

Arie de Niet  
Henrike Nijman  
Corné de Leeuw  
Marjolein Snippe

### Foto voorpagina

Marten Eekhof

# Hoofdstuk 1: Betrouwbare overheid

## Waar staat de ChristenUnie voor?

Bij de ChristenUnie staat de samenleving centraal. Een samenleving die niet het werk is van de overheid maar van mensen en maatschappelijke verbanden samen. De gemeente heeft dus een bescheiden rol en heeft vooral als taak om de kracht in de samenleving te versterken en naast mensen te staan. Om hen te wijzen op de eigen verantwoordelijkheid, maar ook om mee te denken, te stimuleren en te ondersteunen waar dat nodig is. Dit vraagt om maatwerk: de één heeft die ondersteuning sneller nodig dan de ander. Voor kwetsbare mensen die het niet zelf of samen met anderen kunnen, moet de overheid bovendien een vangnet bieden.

Inwoners moeten een beroep kunnen doen op de overheid als hun vrijheid, veiligheid of bestaanszekerheid in het geding is. Om die reden is het goed dat de overheid op een aantal belangrijke terreinen ook grenzen aangeeft, handhaaft, normeert en kadert.

### 1.1 Vertrouwen

Het vertrouwen in de politiek en in de overheid staat onder druk. De ChristenUnie ziet dat en neemt dat serieus. Wij zijn ervan overtuigd dat goed bestuur en sterk moreel en integer leiderschap de basis vormen voor een bloeiende samenleving. Net zo belangrijk is een samenleving die zich realiseert dat een overheid niet alles kan oplossen en zelf ook verantwoordelijkheid neemt.

De ChristenUnie zet in haar werk in de gemeenteraad in op luisteren en samenwerken. Het wel of niet deelnemen in een coalitie is daarbij niet doorslaggevend. Het innemen van standpunten in de raad wordt primair bepaald door de uitgangspunten van de partij, die o.a. zijn vastgelegd in het programma. Als fractie willen we als betrouwbaar en constructief bekend staan in Deventer.

De ChristenUnie wil bijdragen aan het herstel van vertrouwen door:

- + Open, herkenbaar en betrokken aanwezig te zijn in Deventer.
- + In te zetten op goede relaties met burgers en tussen openbaar bestuur en burgers.
- + Eerlijk te zijn en geen beloftes te doen die niet zijn na te komen.
- + Ervoor te zorgen dat politieke processen zoveel mogelijk in de openbaarheid plaatsvinden.
- + Te streven naar een coalitieakkoord op hoofdlijnen zodat er voor alle partijen ruimte is voor invloed op beleid.
- + De bereikbaarheid en dienstverlening van de gemeente hoge prioriteit te geven.

### 1.2 De gemeente, dat zijn we samen

De ChristenUnie wil dat inwoners zoveel mogelijk zelf verantwoordelijkheid nemen voor het eigen handelen en - samen met anderen en de overheid - de zorg voor de samenleving oppakken.

De gemeente moet op haar beurt open staan voor initiatieven van inwoners, maar ook voor initiatieven van instellingen, bedrijven en kerken. Vooral als die het algemeen belang op het oog hebben. Hierbij past een overheid die meedenkt, participeert, drempels verlaagt en faciliteert. De ChristenUnie stimuleert dat inwoners zichzelf organiseren in bijvoorbeeld coöperaties en daarmee verantwoordelijkheden op zich nemen op het gebied van duurzaamheid, zorg, lokale economie of wijkbeheer. Meer verantwoordelijkheid van inwoners vraagt om minder regels van de gemeente, om minder administratieve lasten en bureaucratie. Kortom, om een college en gemeenteraad die durven los te laten.

De ChristenUnie wil inzetten op het meedenken van inwoners, platforms en comités voorafgaande aan beleidsvorming in de raad. Burgerinitiatieven willen we ruimhartig verwelkomen en participatie stellen we op prijs. Wel letten we erop dat de gemeenteraad vanaf het begin heel duidelijk is over de ruimte die er is voor burgerparticipatie. Dat steekt nauw. Aan de ene kant niet pas het gesprek aangaan als keuzes al gemaakt zijn maar ook geen ongecontroleerde burgerparticipatie.

Inwonerpeilingen, experimenten met nieuwe vormen van vertegenwoordiging en andere manieren om inwoners te betrekken bij de besluitvorming moeten aanvullend zijn op het mandaat dat via de verkiezingen door de inwoners is gegeven. Juist bij tegengestelde belangen is het de gemeenteraad, die als hoeder van het algemeen belang, knopen doorhakt. Het lokaal bestuur blijft eindverantwoordelijk.

Raadgevende referenda zijn geen oplossing bij complexe politieke vraagstukken. Het feit dat de uitslag niet bindend is, levert verwarring en ontevredenheid op. En bovendien: raadsleden zijn gekozen om zorgvuldig alle belangen af te wegen en weloverwogen besluiten te nemen. Laat de raad dan ook het werk doen waar ze een mandaat voor heeft gekregen.

### **Overheid en inwoner**

De gemeente heeft een aantal belangrijke kerntaken, zoals (verkeers)veiligheid, (jeugd)zorg, maatschappelijke ondersteuning, ruimtelijke ordening, inrichting van de openbare ruimte en duurzaamheid. Zelfs bij die taken waar zij een primaire verantwoordelijkheid heeft, zoekt de gemeente steeds zoveel mogelijk samenwerking met de samenleving (inwoners, bedrijven, organisaties, kerken, scholen, enzovoort).

### **Wijken en buurten waarderen**

De ChristenUnie waardeert het eigene van wijken en dorpen. De gemeente moet alle mogelijkheden benutten om bewoners van buurten (wijken) en dorpen te betrekken bij zaken die hen raken. De ChristenUnie gaat voor specifiek wijkenbeleid. De wijkmonitor en raadsbrede wijkgesprekken helpen om in beeld te brengen wat de behoeften en vragen in een wijk zijn, zodat het beleid daarop afgestemd kan worden.

De ChristenUnie wil wijken/buurtten eigen verantwoordelijkheid geven, ondersteund met eigen budgetten. De kracht van de buurt is daarbij uitgangspunt. Deventer doet dat via de wijkaanpak waarin meer sociale projecten worden ondersteund.

- + Ruimte voor inwoners die verantwoordelijkheden op zich nemen (bijv. in coöperaties) op het gebied van duurzaamheid, energie, zorg, lokale economie of wijkbeheer.
- + De motiemarkt wordt voortgezet en krijgt een budget dat kan worden ingezet voor de realisatie van initiatieven of voor ambtelijke ondersteuning.
- + Indieners van burgerinitiatieven worden niet van het kastje naar de muur gestuurd. De gemeentelijke organisatie hanteert hiervoor een eenvoudig systeem/loket.
- + Wijken krijgen meer eigen mogelijkheden om keuzes te maken die passen bij de wijk en zo mogelijk ook eigen budgetten.
- + Vroegtijdig open en eerlijk inwoners betrekken bij beleidskeuzes en grote ontwikkelingen.
- + De gemeente gebruikt bij schriftelijke communicatie met inwoners eenvoudig Nederlands (taalniveau B1).

### **Gemeentelijke samenwerking**

Samenwerking van gemeenten moet 'van onderop' plaatsvinden. Hiermee wordt bedoeld dat de gemeenteraden van de individuele gemeenten hiertoe besluiten. Zij vormen de onderste en daarmee de verantwoordelijke bestuurslaag.

De ChristenUnie kijkt kritisch naar bestuurlijke samenwerkingsverbanden zoals gemeenschappelijke regelingen. De ChristenUnie is niet per definitie tegen gemeenschappelijke regelingen, maar Deventer moet binnen een gemeenschappelijke regeling (WGR) eigen beleid kunnen blijven formuleren. Ook is belangrijk dat de raad zicht en controle houdt op besluiten die een WGR neemt.

- + Keuzes voor samenwerking met andere gemeenten worden gemaakt op basis van inhoud, kwaliteit, draagvlak en herkenbaarheid.
- + De ChristenUnie steunt initiatieven die kaderstelling en controle rondom samenwerkingsverbanden versterken.
- + De raad maakt afspraken over hoe WGR-en vanuit de raad worden gevoed en gecontroleerd.

### **1.3 Financiën**

Van de gemeente verwachten wij dat zij een betrouwbare, goede rentmeester is van de beschikbare middelen. Structurele uitgaven, zoals voor wegen en onderwijshuisvesting, moeten kunnen worden betaald uit vaste inkomsten. Alle burgers betalen mee, hetzij via de afdracht van de rijksoverheid, hetzij via de gemeentelijke belastingen zoals de Onroerende Zaak Belasting (ozb). Uiteraard is er voor mensen met weinig financiële draagkracht, maatwerk mogelijk.

In de afgelopen periode is het takenpakket van de gemeenten flink uitgebreid. Hierbij zijn de financiële risico's toegenomen. De mogelijkheden deze op te vangen zijn gericht op efficiëntievergroting door integraal de taken die de gemeente heeft op sociaal gebied, in de openbare ruimte en op het terrein van veiligheid in te vullen. Daarmee is de noodzaak versterkt om alle risico's goed in beeld te brengen en te beheersen. Toekomstige generaties mogen niet worden opgezadeld met de gevolgen van slecht (financieel) beleid van hun voorgangers.

### **Politiek is kiezen**

Het begint allemaal met het inzichtelijk maken in de begroting en jaarrekening welke prestaties voor de beschikbare financiën worden uitgevoerd en zijn gerealiseerd. Publieke middelen zijn per definitie schaars; er zijn altijd meer wensen dan er geld beschikbaar is. De gemeenteraad moet zorgvuldig de verschillende wensen, noden en belangen kunnen afwegen. Bij bezuinigingen moeten de posten die te maken hebben met de nood van individuele burgers (zorg, preventie, veiligheid, beheer en onderhoud van bestaande voorzieningen) worden ontzien. De gemeente als ambtelijke organisatie moet blijven werken aan doelgerichtheid en efficiëntie. De gemeente geeft het goede voorbeeld en koopt duurzaam en circulair in.

- ⊕ De ChristenUnie is voor experimenten met burgerbegrotingen waarbij het budgetrecht van de raad overeind blijft.
- ⊕ De lokale lastendruk stijgt in principe niet meer dan de inflatiecorrectie.
- ⊕ Bij inkoopbeleid zijn duurzame criteria (zoals fair trade, social return on investment, maatschappelijk verantwoord ondernemen en door het mogelijk te maken dat (zorg)inkooporganisaties cao-lonen kunnen volgen) een harde eis.
- ⊕ Bezuinigen door kritisch te zijn op:
  - Bekostigen van 'prestigeprojecten'
  - Subsidiëren van organisaties en activiteiten die ook met privaat geld kunnen worden bekostigd
  - De inhuur van externe projectmanagers, adviesbureaus e.d.



## 1.4 Privacy

### Bescherming van persoonsgegevens

Voor een goede vervulling van de toegenomen wettelijke taken en verplichtingen heeft de gemeente de beschikking over veel gevoelige persoonsgegevens. Het koppelen van gegevens is nodig om snel de juiste zorg te kunnen leveren. Onduidelijke privacyregels leiden ertoe dat zorgverleners de veilige kant kiezen en daarmee goede hulpverlening in de weg staan.

Voor het vertrouwen in de overheid is het tegelijk van het grootste belang dat zorgvuldig met deze gegevens wordt omgegaan. Burgers hebben daar recht op: het recht op bescherming van persoonsgegevens is een grondrecht en burgers moeten daarom goed geïnformeerd zijn over wat er met hun gegevens gebeurt.

- ⊕ Elke medewerker van de gemeente die gevoelige persoonsgegevens verwerkt volgt een privacytraining of heeft een dergelijke training gevolgd.
- ⊕ Medewerkers in het sociaal domein ontvangen werkinstructies om een zorgvuldige omgang met gevoelige persoonsgegevens te waarborgen.
- ⊕ De gemeente stelt heldere privacystatements op.

## Hoofdstuk 2: Veiligheid

### Waar staat de ChristenUnie voor?

Inwoners van Deventer willen veilig kunnen leven. Helaas is dat niet altijd vanzelfsprekend. De overheid heeft de plicht om inwoners te beschermen en criminaliteit te bestrijden.

De wijken en dorpen hebben elk een eigen aanpak nodig en inwoners moeten betrokken zijn bij het formuleren daarvan. Juist burgers, winkeliers, scholen, politie en woningcorporaties dragen bij aan goede buurten. Dat zijn buurten waarin jongeren veilig naar school gaan en ruimte hebben om te spelen, waarin ouders met een gerust hart wonen, werken en winkelen en waarin ouderen zonder zorg over straat kunnen, actief kunnen zijn en nog voluit van het leven kunnen genieten.

### 2.1 Een veilige en zorgzame samenleving

Ook bij de aanpak van veiligheidsproblemen toont de ChristenUnie haar hart voor de samenleving. Hard waar het moet, zacht waar het kan, maar altijd met een hart. De ChristenUnie heeft aandacht voor slachtoffers en hun omgeving en stimuleert een effectieve, op herstel gerichte, aanpak van daders.

De gemeente stelt een integraal veiligheidsbeleid vast, dat gebaseerd is op onderzoek en ervaringen in de verschillende buurten. Betrokkenheid van inwoners en organisaties is van groot belang bij de analyse van veiligheidsproblemen en bij het stellen van prioriteiten bij de oplossing daarvan.

In een veiligheidsplan staan doelen en verantwoordelijkheden van de organisaties die in samenwerking een rol spelen bij veiligheid. De ChristenUnie wil dat het integraal veiligheidsplan zo tijdig door de raad wordt vastgesteld, dat de gemeente invloed kan uitoefenen op het vaststellen van de prioriteiten voor de politie.

Minstens één keer per jaar moet er overleg zijn tussen gemeenteraad, burgemeester, politie en openbaar ministerie waarin gesproken wordt over resultaten. Daarbij wordt ook verslag gedaan van de inzet van mensen en middelen, onderlinge samenwerking, aanrijdtijden e.d. van politie, brandweer en ambulances.

Burgers worden, als oren en ogen van de politie, actief betrokken bij de veiligheid op straat, in de wijk en in huis. Dit kan door de inzet van Burgernet en van internet, zoals WhatsApp-groepen in de wijk. Cameratoezicht is een prima middel, maar de ChristenUnie wil het beperkt (proportioneel) toepassen en inbedden in goede wetgeving (privacy) en in een goede cyclus van beleid, uitvoering en evaluatie.

De ChristenUnie stimuleert dat inwoners gemakkelijk melding kunnen maken van overlast en van crimineel gedrag, waarbij de politie contact legt met de melder over de resultaten. De mogelijkheid van het anoniem aangifte doen biedt burgers in sommige gevallen veiligheid, maar is nog onvoldoende bekend. De ChristenUnie vraagt om voorlichting over deze mogelijkheid.

De ChristenUnie hecht aan de rol van de wijkagent als aanspreekpunt voor burgers in de wijk en zijn coördinerende taak naar andere agenten en de gemeente om problemen in de wijk concreet aan te pakken.

- + Er wordt ingezet op extra beschikbaarheid en zichtbaarheid van de wijkagent.
- + Inwoners worden per wijk betrokken bij het opstellen van het veiligheidsplan en het vaststellen van prioriteiten voor inzet van politie en handhaving.
- + De burgemeester zorgt voor lage drempels voor het (anoniem) doen van aangifte en voor goede terugkoppeling door politie.
- + Er is een actieplan jeugdcriminaliteit. Hard optreden en tegelijk perspectief bieden zijn uitgangspunten. Ouders en het onderwijs spelen een belangrijke rol.
- + De kosten van vandalisme worden verhaald op ouders.
- + Vuurwerkoverlast wordt bestreden door vuurwerkvrije zones uit te breiden, strenger te handhaven en centraal georganiseerd vuurwerk te stimuleren.
- + Betrek burgers bij veiligheid in hun directe omgeving d.m.v. Burgernet, en Buurtpreventie Apps.
- + Er is in Deventer ruimte voor organisaties als Stichting Exodus die opvang en ondersteuning bieden aan (ex-)gedetineerden.

### **Verslaving**

Mensen zijn te waardevol om zichzelf, hun vrijheid en waardigheid te verliezen in verslavingen aan alcohol, roken, drugs en/of gokken. De ChristenUnie wil dat preventie een belangrijke plek krijgt. Niet alleen gericht op alcohol en softdrugs maar ook gameverslaving en het gebruik van synthetische drugs. De opkomst en acceptatie van het gebruik hiervan is zorgelijk. De risico's van het gebruik van pillen als XTC en MDMA zijn groot. Voorlichting op scholen en bij feesten moet vooral gericht zijn op preventie en pas dan op het veilig gebruik en controle ervan.

De ChristenUnie wil de aanwezigheid van coffeeshops en het gebruik van drugs en alcohol actief tegengaan en streng optreden bij overlast. Signalen uit de buurt moeten hierbij zwaar wegen. De gemeente moet bij aanwezige coffeeshops actief handhaven op de landelijk vastgestelde AHOJ-GI-criteria. Volgens deze criteria is het verboden om te afficheren, harddrugs te verhandelen, overlast te veroorzaken, jeugd onder de 18 toe te laten of aan hen te verkopen, grote hoeveelheden te verhandelen en mag er alleen verkocht worden aan mensen die in Nederland wonen. Ook moet het afstandscriterium (minimaal 250 meter tot scholen) strikt gehandhaafd worden.

Tegen illegale hennepkwekerijen wordt hard opgetreden. De gemeente moet meer doen tegen het toenemende gebruik en de groeiende acceptatie van synthetische drugs. Het dumpen van drugsafval levert enorme milieuschade op en gaat gepaard met illegaliteit en criminaliteit. De ChristenUnie wil dat Deventer zich in de regio sterk maakt voor een taskforce drugs om druggerelateerde criminaliteit en overlast aan te pakken.

In Deventer bestaat een goede samenwerking tussen horeca-ondernemers, politie, omwonenden en gemeente om overlast door het uitgaansleven in het centrum te beperken.

Deze gezamenlijke handhaving vraagt om voldoende beschikbare en goed geschoolde handhavers. Wij vragen extra alertheid op de handhaving van leeftijdsgrenzen. De ChristenUnie wil dat de strijd tegen drankmisbruik gevoerd blijft worden samen met scholen, ouders, kerken, verslavingszorg, horeca, politie, sportverenigingen en andere betrokkenen.

- + De vestiging van casino's wordt voorkomen.
- + De gemeente organiseert voldoende toezichtcapaciteit voor de Drank- en Horecawet. De gemeente gebruikt hiervoor regelmatig mystery guests.
- + *Happy hours* in de horeca en reclamestunts voor alcoholische dranken worden via convenanten of via de APV aan banden gelegd.
- + De gemeente Deventer maakt zich in de regio/provincie sterk voor een taskforce drugs om druggerelateerde criminaliteit en overlast aan te pakken.

## **Prostitutie**

Prostitutie is geen gewoon bedrijfstak. Mensen zijn te waardevol om te werken in de prostitutie. Ook gaan achter deze bedrijfstak zaken als criminaliteit, mensenhandel, uitbuiting, eenzaamheid en andere sociale problemen schuil. Wij willen dat de gemeente zorg draagt voor voldoende hulp- en uitstapprogramma's voor prostituees. Er vindt regelmatig controle door de gemeente, politie en GGD plaats, ook om schrijnende situaties op te sporen, te handhaven en om hulp (via een uitstapprogramma) te kunnen bieden.

Met de verschuiving van prostitutie van de clubs en bordelen naar het thuiswerken of via internet diensten aanbieden, neemt de onzichtbaarheid van de prostitutiebranche toe en daarmee ook het risico op illegaliteit, uitbuiting en mensenhandel. De ChristenUnie wil daarom nieuwe afspraken maken over preventie, opsporing, zorg en samenwerking. Voor exploitanten moet ondernemen in deze sector zo moeilijk mogelijk gemaakt worden.

Onder jongeren speelt sexting en grooming een steeds grotere rol. De ChristenUnie vindt het belangrijk dat ouders en scholen samen optrekken als het gaat om voorlichting en hulpverlening.

- + Deventer investeert in een uitstapprogramma voor prostituees (in clubs en zelfstandig werkend) ook als het Rijk daar geen middelen voor beschikbaar stelt.
- + Wij willen een uitsterfbeleid voor bestaande seksinrichtingen en de vestiging van nieuwe inrichtingen voorkomen.
- + De gemeente Deventer zorgt voor een veilige opvang voor slachtoffers van loverboys, pooiers en mensenhandelaren
- + Wijkteams/professionals volgen een training om loverboysituaties en gevallen van mensenhandel (thuisprostitutie) in de wijk te herkennen en maken afspraken met de politie over handhaving, melding en begeleiding.
- + Op scholen wordt, zowel aan de ouders als aan jongeren, voorlichting gegeven over sexting, grooming en loverboys.



## **Mensenhandel en uitbuiting**

Mensenhandel komt niet alleen in de prostitutie voor maar ook in de horeca, de agrarische sector en productiewerk in de vorm van economische uitbuiting. Alle mogelijkheden om mensenhandel en uitbuiting tegen te gaan, moet de gemeente benutten. Dat betekent dat de verschillende gemeentelijke diensten goed samenwerken en alert zijn op signalen van mensenhandel en daarbij samenwerken met de partners zoals politie en OM.

## **Buitensluiting, tegenstellingen en radicalisering**

De ChristenUnie staat voor een samenleving waar iedereen zich thuis voelt en een waardevolle bijdrage levert. Buitensluiting, tegenstellingen en radicalisering vormen een bedreiging voor de manier waarop wij in Deventer in vrijheid en veiligheid leven. Het kan levens verwoesten en families tot wanhoop drijven. Radicalisering ontstaat als personen of groepen opvattingen ontwikkelen die haaks staan op de democratische rechtsorde en bereid zijn daar in de praktijk ook consequenties aan te verbinden.

De ChristenUnie probeert actief verschillende groepen in de samenleving te betrekken bij het maatschappelijk leven, onder andere door het organiseren van bijeenkomsten met inwoners van verschillende wijken met raadsleden, politie, sociale vertegenwoordigers en wijkwerkers. Deze bijeenkomsten, evenals andere manieren om betrokkenheid te stimuleren, zoals motiemarkten en inspraakavonden, moeten actief worden voortgezet.

Naast het beschermen van de samenleving, heeft de overheid ook een taak bij het beschermen van de individuele (minderjarige) burger. De aanpak van radicalisering bestaat daarom ook uit het weerbaar maken van individuen tegen radicaal gedachtengoed. Vooral jongeren die op zoek zijn naar hun plek in de samenleving zijn kwetsbaar. De ChristenUnie stimuleert actief de samenwerking tussen zo veel mogelijk betrokkenen en deskundigen om jongeren betrokken te houden bij de samenleving.

- + In Deventer is er integraal beleid om radicalisering tegen te gaan.
- + In jeugdwerkoverleggen worden deskundigen en andere betrokkenen gestimuleerd om gezamenlijk jongeren te helpen om een positieve rol te (blijven) spelen in de maatschappij.

## **Ondermijning: verwevenheid tussen boven- en onderwereld**

Gemeenten moeten zich bewust zijn van de invloed van grootschalige criminele organisaties, onder andere op de ontwikkeling van het onroerend goed in de gemeente. Criminelen gebruiken vastgoed om crimineel verkregen gelden wit te wassen. Door een oplettende houding van gemeentebesturen kunnen zij deze ontwikkelingen op het spoor komen. Bijvoorbeeld door aandacht te schenken aan het gebruik van winkelpanden of horecapanden op een manier die nauwelijks rendement kan opleveren. De ChristenUnie is er voorstander van om de wet Bibob (Wet bevordering integriteitsbeoordelingen door het openbaar bestuur) gericht en zo veel als mogelijk in te zetten. Via de wet Bibob kunnen gemeenten, provincies en ministeries de integriteit van houders en/of aanvragers van vergunningen en subsidies toetsen

bij het landelijk bureau BIBOB.

- + De gemeente Deventer komt met een plan van aanpak Ondernijning, ter bestrijding van de verwevenheid van boven- en onderwereld en daarmee het aanpakken van de georganiseerde criminaliteit.

## Hoofdstuk 3: Zorg

### Waar staat de ChristenUnie voor?

De ChristenUnie gelooft in een samenleving die is gebaseerd op naastenliefde.

Eén van de kenmerken van de samenleving van nu is dat bijna iedereen deel uit maakt van één of meerdere netwerken van mensen, zoals gezinnen, klassen in scholen, vriendengroepen, de straat en de buurt, online netwerken en sociale media. Tegelijk is er sprake van individualisme en van eenzaamheid en zijn er mensen die niet mee kunnen komen.

We hebben een periode van grote bezuinigingen en hervormingen gehad waardoor inwoners veel meer dan vroeger zelf verantwoordelijk zijn geworden voor het regelen van ondersteuning. Dit heeft geleid tot teleurstelling en zorgen. Er zijn ook mensen tussen wal en schip beland. De ChristenUnie blijft inzetten op een participatiesamenleving; het is belangrijk dat mensen elkaar als het kan helpen en voor elkaar zorgen. Tegelijk moet de gemeente zorgen voor passende ondersteuning en hulp aan mensen, die het niet op eigen kracht redden.

De ChristenUnie wil in Deventer bijdragen aan een samenleving waarin iedereen ertoe doet en meedoet.

De gemeente Deventer heeft in de afgelopen periode veel meer taken gekregen en dus een grote verantwoordelijkheid als het gaat om de zorg voor kinderen, jongeren en kwetsbare inwoners. Niet alles in dit proces is goed gegaan, maar de ChristenUnie steunt de veranderingen omdat het goed is om een samenhangend zorg- en preventieaanbod zo dicht mogelijk bij onze bewoners te organiseren.

In toenemende mate wordt er een beroep gedaan op hulpverlening binnen de kerken. Kerken pakken steeds vaker maatschappelijke taken op. Deze constructieve rol en toegevoegde waarde vragen, met inachtneming van de scheiding tussen kerk en staat, om wederzijds respect en om versterking van de contacten tussen overheid en kerken (diaconieën). In Deventer is geïnvesteerd in een netwerk Informele zorg. Bij dit netwerk hebben ook organisaties zoals Stichting Present, het meester Geertshuis en Kruispunt diaconaal Deventer aansluiting gevonden. Ook kleinschalige diaconale initiatieven zoals House of hope en de Ontmoeting hebben daarin een plek en de professionals van de sociale teams weten deze organisaties goed te vinden. Dat is belangrijk en dat willen we behouden in de komende periode. De informele zorg is na de transitie nog belangrijker geworden.

De ChristenUnie wil de inkoop voor jeugd, Wmo en beschermd wonen integraal gaan organiseren. Dus één contract voor alle domeinen, om te benadrukken dat Deventer uitgaat van de leefwereld van mensen en niet van de wettelijke kaders.

Uitgangspunt van de ChristenUnie is dat elk mens waardevol is en dat die waarde niet afhangt van prestaties, gezondheid, seksuele geaardheid, afkomst, leeftijd, gewenstheid of geluk. Al het leven, in gaafheid en gebrokenheid, verdient het om tot ontplooiing te komen, te participeren, om te worden beschermd en om zorg te ontvangen als dat nodig is.

### 3.1 Volksgezondheid

Gezondheid is van invloed op prestaties op school, op het werk en in de maatschappij. Een gezonde leefstijl is eerst en vooral een verantwoordelijkheid van mensen zelf, maar gaat ook de maatschappij aan. Door te investeren in preventie zorgen we ervoor dat mensen (langer) gezond blijven. Wij willen dat jongeren gezond en vrij van verslaving opgroeien.

De gemeente is verantwoordelijk voor de instandhouding van de (regionale) gezondheidsdienst (GGD) en daarmee voor het uitvoeren van taken op het gebied van de publieke gezondheidszorg.

De levensverwachting van inwoners verschilt regelmatig per wijk. De ChristenUnie maakt zich daar zorgen over en zet zich in om deze verschillen tegen te gaan. De wijk is de plek waar mensen elkaar tegenkomen en ontmoeten, daar krijgt integratie echt vorm. Integratie tussen generaties en tussen culturen. Daarom is het belangrijk dat de gemeente ontmoetingsplekken in de wijk faciliteert. Dit kunnen speeltuinverenigingen, jongerencentra, sportaccommodaties, IKC's of zorgcentra zijn.

- + In alle wijken wordt er (op maat) voor jong en oud ingezet op preventie in de vorm van leefstijlverbetering. Hier moet de fysieke inrichting van wijken aan ondersteunen. Ook projecten zoals Jongeren op Gezond Gewicht moeten doorgaan.
- + De gemeente stelt voor het ontwikkelen van het lokale gezondheidsbeleid en voor het bepalen van prioriteiten, een gemeentelijke gezondheidsprofiel of verschillende wijkgezondheidsprofielen op. Het liefst ziet de ChristenUnie maatwerk per wijk.

### 3.2 Zorg voor kwetsbare inwoners

De ChristenUnie is groot voorstander van zorg die dichtbij is georganiseerd. Zorg op een menselijke schaal en met een menselijk gezicht.

De komende tijd zal de gemeente vol moeten inzetten op het weghalen van de schotten tussen hulp, zorg en participatie en het voorkomen en verminderen van bureaucratie. De ChristenUnie wil dat er gedacht wordt vanuit de zorgvraag van burgers. Een keukentafel-gesprek wordt een gesprek waarin de zorgvrager zelf aangeeft wat hij of zij nodig heeft, welke richting van hulpverlening wordt ingezet, wie kan helpen en ondersteunen bij het hervinden van de eigen kracht. Medewerkers die namens de gemeente gesprekken voeren met hulpvragers (sociale wijkteams en gezinscoaches) moeten de mogelijkheid hebben om alle regelgeving op de terreinen schuldhulpverlening, indicaties voor respijtzorg, Wmo-voorzieningen en jeugdhulp te kunnen betrekken bij de zorgvraag. Alleen dan wordt integraal indiceren mogelijk en staan de regelingen in dienst van de mensen en niet andersom.

Het integraal indiceren zal ook voor de mantelzorger een positief effect hebben. We wachten niet tot de mantelzorger overbelast raakt, maar in de indicatie wordt de belastbaarheid van het hele netwerk meegenomen. Dagbesteding en respijtzorg zijn belangrijk om overbelasting van mantelzorgers te voorkomen. Daarom zet de ChristenUnie in op respijtzorg, waardering van de mantelzorger en het proactief benaderen van mensen die mantelzorger zijn geworden.

Het niet begrijpen van regelingen vanwege de taal (anderstalig of laaggeletterd zijn) mag geen belemmering zijn. De gemeente moet passende cliëntondersteuning bieden. Een andere belemmering zijn de kosten. Het mag niet zo zijn dat in Deventer mensen zorg niet gebruiken omdat ze de kosten daarvan niet kunnen opbrengen.

De gemeente kent vele vrijwilligers en is trots op al het werk wat vrijwilligers verzetten. Vrijwilligers zijn van onschatbare waarde binnen onze samenleving. Daarom wil de gemeente vrijwilligerswerk faciliteren en niet moeilijker maken door extra regels of beperkingen. Dit geldt voor het doen van vrijwilligerswerk naast een uitkering, maar ook voor het geven van mantelzorg naast een baan en het activeren van vluchtelingen door middel van vrijwilligerswerk.

- + Bij aanvragen van inwoners voor ondersteuning door de gemeente wordt een gesprek gevoerd met de aanvrager, samen met andere gezinsleden, mantelzorgers of een onafhankelijke cliëntondersteuner. De aanvrager wordt indien gewenst actief ondersteund door een onafhankelijke adviseur bij het formuleren van een hulpvraag en bij het kiezen van de juiste oplossingen.
- + Integrale afwegingen worden gemaakt in één beschikking voor zowel Wmo, jeugdhulp, participatiewet, minimabeleid enz.
- + Een persoonsgebonden budget (pgb) is één van de instrumenten om passende zorg onder regie van de zorgvrager aan te vragen. De ChristenUnie wil het dat pgb-gebruik mogelijk blijft en dat inwoners die mogelijkheid kennen. Zo hebben zorgvragers altijd de mogelijkheid om identiteitsgebonden of andere noodzakelijke zorg in te kopen als deze niet gecontracteerd is.
- + De ChristenUnie wil meer hergebruik en delen van (zorg)middelen.
- + De gemeente werkt in overleg met onderwijs, bibliotheken en wijkteams de aanpak van laaggeletterdheid.
- + De gemeente organiseert een onafhankelijke ombudsfunctie, die kan bemiddelen tussen cliënten en gemeente.

## **Mantelzorgers**

- + De gemeente ontwikkelt een ruim aanbod in mantelzorgondersteuning, waaronder een respijtovereenkomst.
- + De gemeente wijst mensen die mantelzorger zijn of worden actief op ondersteuning.
- + De gemeente ontwikkelt een visie op informele zorg en de manier waarop de informele zorg zich verhoudt tot de formele zorg.
- + De gemeente faciliteert de coördinatie van informele zorg.

## **Vrijwilligers**

- + Vrijwilligers kunnen, indien nodig, gratis een Verklaring Omtrent het Gedrag (VOG) verkrijgen.



## **Iedereen telt mee en doet mee**

In de afgelopen periode is het VN-verdrag inzake de rechten van personen met een handicap, mede dankzij inspanningen van de ChristenUnie, geratificeerd. Een inclusieve samenleving is daardoor dichterbij gekomen. Maar de ChristenUnie wil verder. Mensen met een beperking moeten mee kunnen doen. Ook daarvoor wil de ChristenUnie zich vol inzetten. Om die reden wil de ChristenUnie een inclusieagenda opstellen voor Deventer om zo werkelijke stappen te maken naar de inclusieve samenleving.

- ⊕ De gemeente zorgt dat haar gebouwen en voorzieningen goed toegankelijk zijn voor alle inwoners.
- ⊕ De openbare ruimte en het openbaar vervoer worden op zo'n manier ingericht dat mensen met een beperking zich thuis voelen in Deventer en zich er zelfstandig kunnen redden. De doelgroep wordt hier actief bij betrokken.
- ⊕ Er komt een campagne om de acceptatie van handicaps en beperkingen te bevorderen.
- ⊕ De gemeente zorgt ervoor dat net als de afgelopen jaren grote evenementen toegankelijk zijn voor bezoekers met een beperking.
- ⊕ De gemeente faciliteert de Deventer Sportploeg om actief de mogelijkheid om kinderen en volwassenen met een beperking te laten sporten.

## **Langer zelfstandig**

Steeds meer mensen met een zorgvraag moeten langer thuis blijven wonen. Woningen moeten dus geschikt zijn voor ouderen en mensen met een beperking. De ChristenUnie vindt dat de gemeente Deventer daarin, samen met woningeigenaren en woningcoöperaties een grote verantwoordelijkheid heeft.

Niet alleen woningen maar ook de openbare ruimte moet toegankelijk en veilig zijn en uitnodigen tot ontmoeting en activiteiten. Het sluiten en centreren van voorzieningen is voor de ChristenUnie dan ook een punt van zorg en aandacht.

Met name ouderen merken de gevolgen van het langer zelfstandig kunnen of moeten wonen. ouderen betekenen veel voor onze samenleving. Ze hebben bijgedragen aan het functioneren van de samenleving zoals die nu is en zijn vanuit een andere rol nog steeds van waarde voor die samenleving. Daarom verdienen ouderen aandacht en steun, juist in deze tijd. Veel ouderen functioneren prima en weten lang hun weg zelfstandig of met zelf georganiseerde hulp of netwerken te vinden. Maar vaak ontstaat door lichamelijke of geestelijke klachten een verminderde mobiliteit. Eenzaamheid wordt zo een steeds groter risico. De ChristenUnie heeft hier oog voor en zet zich in om eenzaamheid te bestrijden.

- ⊕ Woningeigenaren krijgen voorlichting over het levensloopbestendig maken van hun woning.
- ⊕ In de Woonvisie van de gemeente Deventer wordt de Blijverslening opgenomen zodat particulieren hun woning makkelijker kunnen aanpassen, en is aandacht voor andere vormen van woongemeenschappen waarin men omziet naar elkaar.

- ⊕ Er komen afspraken met woningcorporaties om woningen geschikt te maken voor bewoners die zware zorg nodig hebben.
- ⊕ Er zijn voldoende aangepaste zorgwoningen, ook voor de groep jongvolwassenen met een psychiatrische achtergrond.
- ⊕ In overleg met de wijk, diaconieën of verenigingen wordt gekeken hoe voorzieningen met een sociale functie open kunnen blijven. Bijvoorbeeld door zelfbeheer.
- ⊕ De ChristenUnie wil dat mensen die ouder zijn dan 70 jaar standaard een bezoek krijgen vanuit het wijkteam/welzijnsorganisaties om (verborgen) problemen, zoals eenzaamheidsproblematiek op te sporen.
- ⊕ *Zingeving* wordt bij gesprekken met ouderen met een zorgvraag (keukentafelgesprek) een bespreekbaar onderwerp, zo nodig maakt de gemeente hiervoor gebruik van deskundigheid van kerken of andere religieuze organisaties.
- ⊕ Deventer wordt een dementievriendelijke gemeente.
- ⊕ De website van de gemeente is 'ouderenproof'. Per wijk is er een actuele sociale kaart, die ook in gedrukte vorm beschikbaar is. Samen met de bibliotheek wordt een cursus aangeboden om ouderen zo nodig meer digitaal-vaardig te maken.

### **Opvangvoorzieningen**

Het aantal personen met verward gedrag neemt toe. Mensen die verward gedrag vertonen horen in ieder geval niet thuis in een politiecel, ze verdienen de aandacht van omgeving en hulp. Ook mensen die een verslaving hebben, verdienen onze inzet en aandacht. De straatteams van Dimence en de politie doen in Deventer veel goed werk. Deze samenwerking moet verder vorm krijgen.

De gemeente heeft de verplichting mensen die door wat voor oorzaak dan ook geen dak boven het hoofd hebben, opvang te bieden. Opvang heeft als doel te voorzien in basisbehoeften, mensen tot rust te laten komen en vervolgens te begeleiden naar noodzakelijke hulp en uiteindelijk weer naar zelfstandigheid.

- ⊕ Samen met de GGZ worden afspraken gemaakt hoe mensen met verward gedrag in hun eigen situatie kunnen worden ondersteund, hoe netwerken betrokken worden en wordt voorkomen dat mensen afhankelijk worden van de GGZ.
- ⊕ De gemeente zet, in het kader van het hervinden van de eigen kracht, in op zelfhulpgroepen voor mensen met verward gedrag en op de beschikbaarheid van woonruimte.
- ⊕ De politie, de GGZ, de Spoedeisende Hulp-afdeling van het ziekenhuis en de wijkteams maken afspraken over wat te doen bij het aantreffen van mensen met verward gedrag. Voorkomen wordt dat deze mensen in een politiecel terecht komen.
- ⊕ We investeren in beschermd wonen en in de zorg voor mensen met GGZ-problematiek die thuis wonen: 24/7 ambulante psychische zorg in de wijk, inloophuizen en time-out voorzieningen voor kortdurende opname.
- ⊕ Er is voldoende en adequate opvang voor dak- en thuislozen. Niemand in Deventer slaapt buiten zijn/haar wil op straat. De huidige nachtopvang is daarvoor niet

toereikend. De gemeente zorgt voor (eventueel tijdelijke) woonvormen voor mensen met een acute woonbehoefte, bijvoorbeeld door scheiding of schulden.

- + Opvang is zo kort en zo sober mogelijk; mensen worden zo mogelijk verplicht via een hulptraject stappen te zetten om het eigen leven weer op te pakken.
- + Jongeren en gezinnen in de opvang krijgen speciale aandacht.
- + Op scholen wordt, zowel aan de ouders als aan jongeren, voorlichting gegeven over sexting, grooming en loverboys.

### 3.3 Zorg voor vluchtelingen

De gemeente Deventer is verantwoordelijk voor goede opvang van vluchtelingen. Mensen die huis en haard hebben verlaten moeten een veilig onderkomen krijgen. We zijn ons er van bewust dat het draagvlak hiervoor soms kwetsbaar is. Daarom willen we dat nieuwkomers zo snel mogelijk opgenomen worden in onze samenleving. Dat begint met de taal leren, maar ook dat gaat sneller en beter als nieuwkomers actief deelnemen aan de maatschappij. De ChristenUnie pleit allereerst voor gespreide, kleinschalige opvang van vluchtelingen.

Alleenstaande minderjarige vreemdelingen (AMV'ers) verdienen bijzondere aandacht. Het percentage dat voor problemen zorgt en een opleiding niet afmaakt is hoog.

De gemeente moet de taakstelling voor huisvesting van statushouders halen, maar moet ook bewaken dat dit niet tot verdringing op de huizenmarkt leidt. Dit kan door (tijdelijk) extra huisvesting te realiseren en door het verbouwen van bijvoorbeeld kantoorpanden tot woningen. De gemeente dient hier zo nodig actief het gesprek over aan te gaan met het provinciebestuur. 'Asielzoekerwijken' of 'vluchtelingenflats' zijn absoluut onwenselijk, daarom is spreiding belangrijk.

Nieuwkomers moeten zo snel mogelijk deel kunnen nemen aan (vrijwilligers)werk en participeren in verenigingen. Mogelijkheden om actief kennis te maken met en deel te nemen aan de maatschappij helpen nieuwkomers bij hun integratie. Initiatieven vanuit de samenleving die hiervoor georganiseerd worden, verdienen aanmoediging en ondersteuning. Belangrijk is tegelijk dat nieuwkomers leren dat de Nederlandse normen en waarden leidend zijn.

De ChristenUnie vindt dat iedereen recht heeft op onderdak. Dat geldt ook voor uitgeprocedeerde asielzoekers en staatlozen. Zolang de buitenschuldregeling onvoldoende werkt of landen van herkomst onvoldoende meewerken aan terugkeer mogen uitgeprocedeerden daar niet de dupe van zijn. Deventer wil ook voor deze groep minimale opvang (bed, bad en brood) bieden, ook als de landelijke regeling hiervoor is stopgezet.

- + De gemeente neemt haar verantwoordelijkheid voor het, verspreid over de wijken, huisvesten van statushouders huisvesten. Indien nodig worden er extra (tijdelijke) woningen of alternatieve woonvormen gerealiseerd.
- + Activiteiten vanuit de samenleving die taal en participatie van nieuwkomers bevorderen worden omarmd.

- ⊕ Voor AMV'ers wordt er in overleg met het COA en het lokale onderwijs een voorschoolprogramma op de opvanglocatie gestart. De gemeente steunt (financieel) maatjesprojecten, omdat die bijdragen aan de kennismaking met onze waarden, cultuur en taal.
- ⊕ De gemeente schakelt het bedrijfsleven in en daagt hen uit statushouders in dienst te nemen.
- ⊕ De gemeente zorgt voor tenminste bed, bad en brood (en begeleiding!) voor uitgeprocedeerde asielzoekers zolang ze (nog) in Nederland zijn.
- ⊕ Gemeentebesturen maken, in samenspraak met alle stakeholders (COA, IND, Vluchtelingenwerk, maatschappelijke organisaties, scholen, kerken en bedrijfsleven), een lokaal beleidsplan voor snelle en efficiënte integratie van nieuwkomers.

## Hoofdstuk 4: Gezin, jeugd en onderwijs

### Waar staat de ChristenUnie voor?

Kinderen en jongeren hebben de toekomst. De gemeente Deventer moet daarom inzetten op veilige gezinnen, veilige scholen en veilige buurten. De ChristenUnie wil dat kinderen die extra ondersteuning nodig hebben die ondersteuning zoveel mogelijk dicht bij huis en school kunnen krijgen en dat de zorg past bij de identiteit van het gezin.

### 4.1 Zorg voor kinderen en jongeren

#### Investeren in gezinnen

De ChristenUnie wil dat stellen met kinderen hulpmiddelen aangereikt krijgen om te kunnen bouwen aan hun relatie en aan het ouderschap. Zo moet de geboortezorg niet alleen gericht zijn op de lichamelijke voorbereiding op de komst van een kindje, maar ook op de mentale voorbereiding. Onderzoek laat zien dat voorlichting en begeleiding positief werken tegen stress in de relatie. Een kind is het beste af als de ouders het samen goed hebben, daarom willen we ouders ondersteunen door ouderschapscursussen aan te bieden in de eerste fase van het ouderschap, via de verloskundigen en consultatiebureaus.

In de huidige cultuur zijn de verwachtingen van relaties hoog en tegelijkertijd is trouw in relaties niet vanzelfsprekend. De afgelopen decennia is het aantal echtscheidingen en verbroken relaties fors toegenomen. Voor kinderen is de echtscheiding van hun ouders vaak bijzonder ingrijpend. Steeds meer raken we hiervan doordrongen, zeker als we de verhalen horen over pijnlijke vchtscheidingen. Inzet op ondersteuning en preventie bij relatieproblemen is nodig omdat daarmee kinderen in hun kwetsbare positie worden beschermd en veel relatieleed voor ouders wordt voorkomen. Meer aandacht in de prenatale voorlichting voor psychosociale aspecten en veranderingen in de relatie als gevolg van het vader- en moederschap;

- + Met professionals uit het veld ontwikkelt de gemeente preventief (v)chtscheidingsbeleid, allereerst gericht op het laagdrempelig en vrijwillig versterken van relaties van alle ouders in Deventer, maar daarnaast ook op tijdige hulp als een scheiding onvermijdelijk is.
- + Ouderschapscursussen en informatie over relatieondersteuning moeten laagdrempelig beschikbaar zijn.
- + Extra inzet op initiatieven waarin ouders andere ouders ondersteunen, sprekende voorbeelden zijn Home-Start en de Family Factory. Dit kan ook in de vorm van steungezinnen in de wijk of vanuit het netwerk van ouders.
- + De krachten te bundelen van zorgprofessionals en politici om de eerste 1001 kritieke dagen van een kind zo goed mogelijk te laten verlopen.

#### Effectieve ondersteuning

Door de jeugdzorg te decentraliseren heeft het Rijk het vertrouwen uitgesproken in gemeenten dat zij samen met de jeugdzorgaanbieders de jeugdhulp kunnen organiseren. Om de transformatie te laten slagen zal er verder ingezet gaan worden op preventie en



vroegsignalering, zodat kinderen eerder worden ondersteund en geholpen. Want ouders en kinderen zijn erbij gebaat als op het juiste moment de juiste zorg beschikbaar is. Zo licht als mogelijk of zo zwaar als nodig is. Hiervoor is nodig dat de zorgvrager, het gezin, samen met de omgeving en professionals een plan maakt. In het hulpverleningstraject willen we namelijk de eigen kracht en de netwerken van gezinnen inzetten en versterken.

Jeugdhulp moet beschikbaar zijn voor alle kinderen en ouders die ondersteuning nodig hebben. Om snel hulp te kunnen aanbieden is het belangrijk om de zorg dichtbij plekken te organiseren waar kinderen en jongeren verblijven. Dit kan door het onderwijs samen met jeugdzorg arrangementen te laten ontwikkelen en opvoedondersteuners of de gezinscoaches op scholen spreekuren te geven. De ChristenUnie pleit ervoor expertise in de kinderopvang of school te halen. Zo wordt ingezet op preventie en wordt voorkomen dat op termijn doorstroming naar duurdere en zwaardere vormen van zorg nodig is. Tegelijkertijd ondersteunt het de leerkracht die met zijn of haar zorgen over een kind, samen met de ouders, terecht kan bij een professional, die de zorg overneemt.

In het voortgezet onderwijs, het MBO en het HBO is het waardevol om leerlingen met professionals in contact te brengen. Juist in het voortgezet onderwijs, het MBO en het HBO zijn de leerlingen zichzelf aan het vormen, en zoeken ze naar hun plek in de groep en in de samenleving. Hoewel de samenleving steeds meer druk op jongeren legt (offline en online), zullen jongeren op deze leeftijd niet snel om hulp vragen. Het is daarom belangrijk om er gewoon te zijn. Dit kan in de vorm van welzijnswerk in de wijk, jongerencoaches op school of andere plekken waar jongeren graag komen. De ervaringen in Deventer met de verbinding tussen school en zorg zijn een goede basis om op voort te bouwen. De ChristenUnie wil daarom dat in Deventer de scholen voor voortgezet onderwijs, MBO's en HBO's open staan om met andere professionals plekken te creëren waar jongeren hun verhaal kwijt kunnen. Waar ze steun vinden en gemotiveerd worden om door te gaan met het leertraject. Dit versterkt de jongeren in hun persoonlijke ontwikkeling en zal het leren uiteindelijk ten goede komen.

De ChristenUnie wil extra investeren in pleeggezinnen, gezinshuizen en steungezinnen om het aantal uithuisplaatsingen en opvang in instellingen terug te dringen en zwaardere hulpverleningstrajecten te voorkomen.

- + Multi-probleemgezinnen zijn gebaat bij een integrale aanpak waarin betrokken hulpverleningsinstanties nauw samenwerken en daarbij is de aanpak van één gezin, één plan, één coördinator belangrijk.
- + Inkoop van jeugdhulp gebeurt niet alleen op prijs, maar vooral op kwaliteit.
- + Ouders/gezinnen worden actief gewezen op de mogelijkheid om via een PGB identiteitsgebonden of specialistische zorg in te kunnen kopen als de gemeente deze zorg niet heeft ingekocht.
- + Jongeren die mantelzorger zijn worden optimaal ondersteund vanuit de Wmo, zodat zij gewoon naar school kunnen gaan en vrije tijd hebben.
- + Extra zorg voor kinderen die met hun moeder in de vrouwenopvang verblijven.

- + Voor zwerfjongeren is er opvang en begeleiding en zogenaamde spookjongeren worden opgespoord.
- + De gemeente biedt tienermoeders ondersteuning, zorg en begeleiding.
- + De gemeente ondersteunt de werving van pleegouders, zodat kinderen, als dat wenselijk is opgevangen kunnen worden in hun eigen omgeving.
- + Om gezondheidsproblemen tegen te gaan en het (sociaal) welzijn te bevorderen, zorgt de gemeente ervoor dat ieder kind de mogelijkheid krijgt om te sporten.
- + Voorlichting over digiveiligheid op scholen en aan ouders. Kinderen bewust en veilig leren omgaan met internet en sociale media.
- + Het stimuleren en bevorderen van psychische gezondheid bij kinderen en ouders, extra inzet op het voorkomen van depressies en suïcide onder jongeren.
- + De gemeente zorgt, samen met de zorgpartners, voor continuïteit van zorg en ondersteuning als jongeren in de jeugdzorg 18 jaar worden.

### **Kindermishandeling en huiselijk geweld**

Kinderen hebben het recht om veilig te zijn, om beschermd te worden tegen kindermishandeling. De gevolgen van mishandeling zijn groot. Daarom is het belangrijk dat er extra wordt ingezet op het voorkomen, signaleren en stoppen van kindermishandeling. Veilig Thuis, het advies- en meldpunt voor huiselijk geweld en kindermishandeling, moet laagdrempelig bereikbaar zijn en bekend bij alle inwoners van Deventer. Voor slachtoffers van huiselijk geweld moet er passende hulp en/of een veilige opvang zijn. Opvang het liefst op een plek waar alle hulp onder een dak geboden kan worden. De registratie bij Veilig Thuis en bij de politie moet zo zijn dat het duidelijk is welke vorm van huiselijk geweld er speelt. Zo kan er snel passende handhaving en zorg ingezet worden.

- + Al bij de zwangerschap vindt er screening plaats op hoogrisicosituaties.
- + De ChristenUnie zet zich in voor een aanpak kindermishandeling waarin aandacht is voor preventie en voor het versterken van de interactie tussen kind, verloskundige, jeugdgezondheidszorg, onderwijs, wijkteam en Veilig Thuis.

## **4.2 Onderwijs**

Voor kinderen en jongeren is het onderwijs een belangrijke plek. Het is een plek waar ze zich cognitief en sociaal ontwikkelen en waar ze andere kinderen en jongeren ontmoeten. De ChristenUnie is voor de vrijheid van onderwijs. Ouders moeten, vanuit hun verantwoordelijkheid voor de opvoeding van hun kinderen, kunnen kiezen voor een school die aansluit bij de eigen waarden, identiteit en idealen. De gemeente moet de diversiteit van scholen op levensbeschouwelijke en pedagogische gronden respecteren. Dit geldt voor het basis- én voortgezet onderwijs.

Al het onderwijs is bijzonder. De scholen in Deventer zijn niet van de gemeente, maar van de samenleving. De gemeente en het onderwijs delen wel de maatschappelijke opdracht om kinderen en jongeren zich optimaal te laten ontwikkelen. In Deventer biedt het onderwijs gelijke kansen voor alle leerlingen, onafhankelijk van de kern, het dorp of de wijk waarin een school staat of van de financiële situatie van ouders.

De onderwijsbesturen zijn verantwoordelijk voor passend onderwijs. Het is heel belangrijk dat passend onderwijs, preventie en jeugdhulp goed op elkaar afgestemd worden en dat gezamenlijk datgene georganiseerd wordt wat voor die bepaalde school nodig is. Zo wordt de professionaliteit van scholen en samenwerkingsverbanden benut. Denk aan het integraal indiceren.

Voor het versterken van preventie en vroegsignalering werkt de gemeente zoveel mogelijk faciliterend samen met professionals in het onderwijs en in de vroeg- en voorschoolse voorzieningen.

Kleine scholen zijn vaak scholen die sterk geworteld zijn in hun omgeving. De ChristenUnie heeft zich zowel op landelijk niveau als op het niveau van de gemeenten altijd ingezet voor kleine scholen. Dat blijft de ChristenUnie in de komende tijd doen. Er is een sterke tendens in de samenleving om kinderen eerder te laten beginnen met leren. De ChristenUnie vindt dat dit een keuze is van ouders zelf. In het geval er sprake is van (taal)achterstanden wijzen consultatiebureaus ouders actief op de mogelijkheden van vroeg- en voorschoolse voorzieningen.

De toenemende trend om onderwijsinstellingen en kinderopvang samen te voegen tot Integrale Kindcentra (IKC's) biedt aan de ene kant kansen om kinderen vanaf heel jong een doorlopende leerlijn aan te bieden. Tegelijk mag lokale of regionale samenwerking geen inbreuk vormen op de autonomie van besturen en de identiteit van scholen. Vrijheid van onderwijs vraagt een terughoudende overheid. Samenwerking is goed, samenwerking afdwingen niet.

Helaas ontstaan er regelmatig problemen bij de overgang van kinderen en jongeren van de ene naar de andere vorm van onderwijs. Om die reden stimuleert de gemeente, met oog en waardering voor de eigenheid en identiteit van scholen, samenwerking tussen voor- en vroegschoolse voorzieningen en het onderwijs, maar ook de samenwerking tussen het primair onderwijs en het voortgezet onderwijs en het onderwijs dat daarop volgt. Zeker als het gaat om kwetsbare jongeren. Dit kan door bijvoorbeeld de inzet van vrijwillige mentoren.

Daarnaast wil de ChristenUnie dat onderwijs, overheid en arbeidsmarkt meer gaan samenwerken. Dat kan door actief de samenwerking te zoeken, maar bijvoorbeeld ook doordat de gemeente in haar aanbesteding aan plaatselijke aannemers de eis stelt dat stageplekken worden mogelijk gemaakt. Ook kleine projecten van sociale ondernemers kunnen in dat aanbod een waardevolle aanvulling zijn.

Kinderen en jongeren moeten naar school. De gemeente zet daarom maximaal in op het voorkomen van schooluitval. Zoveel mogelijk jongeren in Deventer halen hun startkwalificatie.

- ⊕ De ChristenUnie wil dat de gemeente binnen de arbeidsmarktregio inzet op een goede aansluiting van het onderwijs, overheid en het bedrijfsleven in gemeente Deventer. Hierbij vooral aandacht voor arbeidsmarktrelevante vmbo- en mbo-opleidingen. De Technicampus is hiervan een goed voorbeeld.

- ⊕ In Deventer krijgen kwetsbare jongeren uit het speciaal onderwijs de juiste begeleiding naar een waardevolle plek in onze samenleving.
- ⊕ Er komt extra begeleiding vanuit het wijkteam in samenwerking met het onderwijs voor (overbelaste) jongeren die door een complexe thuissituatie niet of weinig naar school gaan.
- ⊕ De ChristenUnie wil dat er bij huisvesting van onderwijs aandacht is voor duurzaamheid en een goed binnenklimaat.

## Hoofdstuk 5: Werk en Inkomen

### Waar staat de ChristenUnie voor?

Het hebben van werk is belangrijk. Ons werk is de plek waar talent en verantwoordelijkheid tot hun recht komen. Helaas telt Deventer momenteel ongeveer 5000 mensen die een baan zoeken en waarvoor het moeilijk is om aan een baan te komen. Er zijn daarnaast teveel mensen die ondanks een baan dichtbij of zelfs onder de armoedegrens leven.

We leven in één van de rijkste landen ter wereld, maar ook in Nederland is armoede en lukt het niet iedereen om het hoofd boven water te houden. De ChristenUnie vindt dat niemand in Deventer aan zijn of haar lot mag worden overgelaten.

Dit vraagt niet alleen om een goede manier van omgaan met de sociale zekerheid maar vooral om het scheppen van randvoorwaarden waarbinnen mensen zelf aan perspectief kunnen werken. De ChristenUnie zet zich in voor positief bijstandsbeleid door bijvoorbeeld experimenten met sociale coöperaties, regelluwe zones en vormen van regelarme bijstand.

### Aan het werk

De gemeente stimuleert het bedrijfsleven om zich samen met het (beroeps)onderwijs actief in te zetten voor een goede aansluiting tussen het onderwijs en de arbeidsmarkt op zowel de korte en middellange termijn. De ervaring die we hebben opgedaan met de Technicampus is daarin een goed voorbeeld.

Voor mensen met beperkingen moet het vanzelfsprekend zijn dat ook zij de mogelijkheid krijgen om hun talenten in te zetten, of dat nu betaald, of via vrijwilligerswerk is. De gemeente geeft hier zelf het goede voorbeeld in en stimuleert bedrijven hier ook actief in. Misbruik van 'gratis werk' (zoals werkervaringsplaatsen) dat ten koste gaat van reguliere arbeidsplaatsen moet worden aangepakt. Re-integratietrajecten die de kansen op betaald werk aantoonbaar verhogen moeten juist worden gestimuleerd.

In Deventer is Deventer Werk talent de partner van de gemeente in de uitvoering van dit beleid. In de opdracht aan Deventer Werk talent moet de mens en het perspectief centraal staan en niet de regels. Integraal indiceren heeft ook invloed op de keuzes binnen het traject naar werk.

Sociale ondernemingen zijn een belangrijke partner voor de gemeente. Zij kunnen werkplekken en begeleiding bieden, die grote werkgevers niet kunnen bieden. Het is belangrijk dat de gemeente dit mogelijk maakt in haar beleid. Binnen de Deventer ondernemers zijn hiervan een aantal goede voorbeelden. Samen met de Deventer Kring van Werkgevers, Deventer Werk talent e.a. kan de gemeente ondernemers hierbij aanmoedigen.

De ChristenUnie vindt het belangrijk te benadrukken dat mensen meer zijn dan alleen hun verdienvermogen. Vrijwilligerswerk of op een andere manier participeren in de samenleving kan, zeker voor het welbevinden van iemand, heel waardevol zijn. Ook voor de maatschappij. Met de Participatiewet is de rol van het SW bedrijf (de Sociale Werkvoorziening) veranderd. Dit vraagt een zorgvuldig proces waarbij de expertise niet verloren mag gaan. Tegelijk zijn

gemeenten verplicht beschut werk te bieden. De ChristenUnie is voor een coöperatieve samenwerking tussen Sociale werkplaats en werkgevers.

Voor nieuwkomers is het voor een goede integratie van belang dat zij snel aan de slag kunnen. Ook hier geldt: hoe eerder, hoe beter. Aan vluchtelingen wordt maatwerk geboden om een opleiding te volgen, een leerwerktraject te doen of stage te lopen.

- + De gemeente neemt, in samenwerking met bedrijfsleven, verantwoordelijkheid voor voldoende participatiebanen.
- + De gemeente zoekt in samenwerking met het bedrijfsleven naar kwalitatief goede en voldoende beschutte werkplekken.
- + Als de gemeente helpt, mag een tegenprestatie worden verwacht. Daarbij is het belangrijk dat zoveel mogelijk wordt ingezet op de eigen kennis en talenten van mensen.
- + Ondernemers en bedrijven die aantoonbaar succesvolle (re)integratie-trajecten (leerwerktrajecten) bieden worden beloond.
- + Omdat het belangrijk is dat mensen gaan bewegen en eventueel een taak op zich nemen, krijgen sportverenigingen een rol bij integratie.
- + De gemeente moet stoppen met de focus op alleen het verdienvermogen van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt.
- + De gemeente zet zich extra in om mensen met psychische klachten aan het (vrijwilligers)werk te krijgen.
- + In Deventer komt een lokaal experiment met regelarme bijstand binnen de grenzen van de wet.
- + In Deventer komt er maximale ruimte voor alternatieve re-integratietrajecten, Bijvoorbeeld door het instellen van regelluwe zones en door het mogelijk te maken een eigen bedrijfje of onderneming te starten met behoud van uitkering.

### **Armoede en preventie**

Ook in Nederland is er sprake van armoede. In Nederland leven ruim 400.000 kinderen in armoede. Veelzeggend is dat 60 procent van deze arme kinderen, werkende ouders heeft. De ChristenUnie wil armoede bestrijden. Armoede leidt vaak tot sociale problemen, slechtere schoolprestaties en armoede levert veel stress op.

Omdat voorkomen nog altijd beter is dan genezen moet maximaal worden ingezet op preventie en vroegsignalering. Gezinnen met kinderen verdienen hierbij extra aandacht. Een vicieuze cirkel van achterstand, waarbij armoede van generatie op generatie over gaat, moet zoveel mogelijk worden doorbroken. Bij het toepassen van de verschillende regelingen wordt vaak een inkomensgrens gehanteerd van maximaal 110 of 120% van de bijstandsnorm. Dit leidt vaak tot situaties waarin een uitkering meer loont dan werk. De ChristenUnie wil dat er vaker een draagkrachtberekening wordt toegepast (een berekening waarmee bepaald wordt of iemand voldoende inkomsten heeft om onverwachte uitgaven te kunnen betalen). Ook is het belangrijk dat de sociale teams en de medewerkers van het Budget Adviesbureau sneller met elkaar schakelen. De ervaring in Deventer is dat bij veel zorgvragen de financiën een rol spelen. Dat kan gaan om de eigen bijdrage CAK die niet betaald kan worden, of bijvoorbeeld



schulden waardoor de gezondheid achteruit gaat. Daarom moeten de medewerkers van de sociale teams altijd nagaan of er inzet van een financiële professional gewenst is. Budgetcoaching is een hele preventieve manier van werken, waardoor voorkomen wordt dat mensen het overzicht verliezen. Omgekeerd moet de schuldhulpverlener altijd nagaan of er inzet van het sociale wijkteam gewenst is.

Jongeren verdienen hierbij extra aandacht. De ChristenUnie wil dat jongeren financieel zelfredzaam worden. Ouders vinden dat lastig. Scholen, jongerenwerk en initiatieven zoals de Sallandse Dialoog kunnen daar een goede rol in spelen. Dan kunnen we werkelijk de vicieuze cirkel van armoede doorbreken.

- + Er moet doelgerichte en laagdrempelige voorlichting over geld en budgetbeheer aangeboden worden op ontmoetingsplekken in de wijken. Het initiatief Geldfit is recent gestart en het is zaak om te bekijken of dit een werkbare vorm zal worden.
- + De huidige convenanten met de gemeente, woningcorporaties, energieleveranciers en zorgverzekeraars hebben zichtbaar effect. Dit willen we in stand houden. De gemeente kijkt ook kritisch naar het eigen gedrag als schuldeiser.
- + Voor mensen met een laag inkomen houden we een collectieve zorgverzekering, met een aantrekkelijk tarief en scherpe randvoorwaarden, zoals o.a. een compensatie of meeverzekering van het eigen risico.
- + De toegang tot preventief budgetbeheer voor kwetsbare groepen wordt zo laagdrempelig mogelijk gemaakt.
- + O.a. scholen en sportverenigingen wordt gevraagd alert te zijn op signalen van armoede bij kinderen en deze te melden bij het (sociaal) wijkteam.
- + Compensatieregeling voor chronisch zieken en mensen met een beperking.
- + Bij regelingen voor minima moet de gemeente rekening houden met de groep die qua inkomen net boven de bijstandsnorm zit. Dit kan door het meer gebruik maken van draagkrachtmetingen.
- + Er wordt snel geschakeld tussen sociaal wijkteam en financiële hulpverlener.

## Schulden

Om te voorkomen dat voor zowel mensen zelf, maar ook voor de schuldeisers en de samenleving de gevolgen van schulden zich in rap tempo opstapelen moet de gemeente snelle en toegankelijke schuldhulpverlening bieden. Ingewikkelde bureaucratie moet zoveel mogelijk worden vermeden.

Het hebben van schulden levert veel stress op en leidt vaak tot geestelijke en lichamelijke klachten. De aanpak van schulden heeft dus haast.

Wachttijden moeten zoveel mogelijk worden beperkt en als een schuldhulptraject start moeten schuldeisers zo snel mogelijk worden geïnformeerd. Om een eventuele wachttijd te benutten moet bij het bij de eerste melding gebruikelijk zijn ook andere beschikbare partners in te schakelen. Vrijwilligersorganisaties moeten hierbij ook op steun van de gemeente kunnen rekenen. Dat kan zijn financieel, maar ook in praktische zin, in de aansturing of in kennisoverdracht. En hoewel wij het liefst een samenleving zouden zien waarin voedselbanken

niet nodig zijn, zijn wij dankbaar voor het kostbare werk dat zij doen. Ook zij mogen op onze steun rekenen, bijvoorbeeld door het beschikbaar stellen van een locatie of vervoersmiddel.

- ⊕ Na aanmelding moet iemand binnen twee weken bij de schuldhulpverlening terecht kunnen.
- ⊕ Wachttijden worden zoveel mogelijk benut. Bijvoorbeeld door mensen 'huiswerk' te geven, maar ook actief samen te werken met partners als Schuldhulpmaatje, maatschappelijk werk, de Voedselbank en de dierenvoedselbank of de diaconie.
- ⊕ De gemeente maakt als regisseur concrete afspraken met deze partners om de hulp te stroomlijnen en biedt daarin ondersteuning aan.
- ⊕ Bij dakloosheid door huurschuld wordt gewerkt aan een gezamenlijke oplossing met woningcorporaties. Corporaties mogen zich niet als preferente schuldeiser opstellen. Gezinnen met kinderen die te maken hebben met (dreigende) dakloosheid komen in aanmerking voor urgentie.

## Hoofdstuk 6: Kunst, cultuur en sport

### Waar staat de ChristenUnie voor?

Cultuur vormt de ziel van de stad en de dorpen. In cultuur wordt de historie van de gemeente en de manier van samenleven van mensen weerspiegeld. In de cultuursector werken professionals en amateurs samen aan het mooier maken van onze samenleving. In cultuur vinden mensen ontspanning en betekenis. Cultuur draagt bij aan een juiste balans tussen in- en ontspanning. De ChristenUnie ziet meerwaarde van groepen mensen die gezamenlijk hun vrije tijd besteden en zet daarom in op het ondersteunen van verenigingen rondom cultuur. Daarbij vindt de ChristenUnie het belangrijk dat kinderen zich leren uitdrukken in muziek, dans en creativiteit. Dat draagt bij aan de individuele ontwikkeling van kinderen en jongeren en daarmee aan een krachtige en creatieve samenleving. De inzet van de gemeente dient gericht op het stimuleren van deelname, kennismaking en aansluiting van cultuur op het onderwijs aan kinderen en jongeren.

De ChristenUnie pleit voor cultuur en sport in de breedte; bereikbaar en betaalbaar voor iedereen. Investeren in dure cultuurgebouwen is soms nodig maar moet kritisch beoordeeld worden op nut, noodzaak en de financiële haalbaarheid en houdbaarheid op lange termijn.

- + Kinderen uit gezinnen in armoede kunnen korting krijgen of gratis deelnemen aan muzieklessen en sport.
- + De gemeente stimuleert samenwerking tussen scholen en culturele voorzieningen.
- + Aanbieders van cultuureducatie (theater, muziek, dans, film, creatief) worden gestimuleerd om samen te werken en te komen tot een divers en breed aanbod voor individuele lessen en aan scholen. De gemeente vervult een faciliterende rol.
- + Deventer ontwikkelt een breed gedragen lange-termijn visie op cultuur in Deventer.
- + Filmhuis en theater De Viking wordt afgemaakt.
- + Het poppodium Burgerweeshuis mag niet het slachtoffer worden van de problemen bij de Viking en krijgt duidelijkheid over de verbouwing naar de Club van de Toekomst.

### Monumentenbeleid en musea

Cultuur legt de verbinding tussen verleden, heden en toekomst. De organisatie Deventer Verhaal heeft de opdracht om ons erfgoed zorgvuldig te bewaren en op een vernieuwende manier ten toon te stellen op verschillende locaties in de stad. Met de organisatie worden heldere prestatieafspraken gemaakt. Het speelgoedmuseum mag verhuizen en vernieuwen als dat binnen het afgesproken budget kan. Als dat niet mogelijk is, gaan collectie en activiteiten alsnog over naar het Deventer Verhaal.

Kerken zijn als religieus erfgoed vaak beeldbepalend en drager van onze culturele identiteit. In Deventer hebben al veel kerkgebouwen hun functie verloren. Ze staan leeg of kampen met achterstallig onderhoud. De ChristenUnie vindt het belangrijk dat er lokaal zicht is op het aantal kerken en de staat ervan. Vooral ook om kansen voor herbestemming niet te missen en

samen met de provincie op tijd in te zetten op behoud van het religieus erfgoed.

- + Het speelgoedmuseum mag vernieuwen binnen het beschikbare budget. Als dat niet mogelijk is, wordt het opgenomen in het Deventer Verhaal.
- + De gemeente ontwikkelt samen met de provincie een visie over de toekomst van leegstaande en monumentale kerkgebouwen.
- + De ChristenUnie is geen voorstander van een 'automatische' 1% norm van de bouwsom om deze voor kunst te bestemmen. Particuliere initiatieven hebben de voorkeur.

## **Bibliotheken**

Bibliotheken zijn van belang voor het leesonderwijs aan onze kinderen, het bestrijden van laaggeletterdheid en bieden alle inwoners leesplezier en toegang tot informatie (ook digitaal). De nieuwbouw van de bibliotheek aan de Stromarkt gaat niet ten koste van de nevenvestigingen in de wijken en dorpen. Om sluiting te voorkomen kan multifunctioneel en innovatief denken een oplossing zijn. De bibliotheek en scholen worden gestimuleerd om samen te werken. Er kunnen ook creatieve, alternatieve haal- en brengsystemen worden ontwikkeld ter versterking of vervanging van het huidige bibliotheekwerk.

## **Gebouwen en sportvelden**

Beleid op de gebieden sport, cultuur en recreatie richt zich vooral op stimulering van deelname, ondersteuning en faciliteren van verenigingen en initiatieven. Er moet sprake zijn van een gedegen voorzieningen- en accommodatiebeleid. Daarbij zet de ChristenUnie in op toegankelijkheid en bereikbaarheid. Zowel financieel als praktisch.

De focus van de gemeente dient te liggen op de breedtesport en amateurverenigingen, en niet op de topsport en geprofessionaliseerde instellingen. De gemeente moet goed in beeld hebben wat de behoeften zijn aan voorzieningen op het gebied van sport en daar een (financiële) meerjarenplanning voor maken. Accommodaties zijn kostbaar en het is van belang dat verenigingen in redelijkheid bijdragen aan exploitatie en onderhoud.

In het accommodatiebeleid van de gemeente worden alle verenigingen op een passende en eerlijke maar ook financieel solide wijze bediend. Gebouwen worden zo veel mogelijk multifunctioneel benut, enerzijds om het gebruik te optimaliseren, anderzijds om dwarsverbanden tussen (brede) scholen, sportverenigingen, kinderopvang, peuterspeelzalen, bibliotheken, muziekscholen, zorginstellingen, etc. te benutten en samenwerking te versterken. Soms is er een goede samenwerking met recreatieondernemers mogelijk. Accommodatiebeleid wordt afgestemd met omliggende gemeenten om na te gaan waar we elkaar kunnen versterken en zodat we elkaar niet beconcurreren.

- + De ChristenUnie wil dat de exploitatielasten van accommodaties naar beneden gaan door in te zetten op lagere energielasten door het verduurzamen van gebouwen en lichtinstallaties. Bij bouwplannen willen wij het aspect duurzaamheid nadrukkelijk

betrekken in de aanbesteding en ook bij groot onderhoud advies inwinnen over het meenemen van duurzaamheidskansen. Dit stimuleert tevens de werkgelegenheid.

- + Er gaat geen gemeentegeld naar Go Ahead Eagles. Ook niet via een goedkope geldlening of een garantstelling.

### **Sportstimulering**

Sporten is niet alleen gezond en leuk maar bindt ook samen. Sportstimulering en specifiek het betrekken van minima, ouderen, mensen met een beperking en mogelijk andere doelgroepen is daarom een speerpunt. De ChristenUnie pleit voor open clubs met een sterke verbinding tussen het sociale en het gezondheidsdomein.

Het creëren of uitbreiden van fiets-, mtb-, vaar-, wandel-, nordic walking, hardloop- en skate of skeeleroutes is een doeltreffende en kostenvriendelijke manier om zowel bebouwde als natuurlijke omgeving voor recreatie en beweging toegankelijk te maken. Zeker als dit in regionaal verband uitgewerkt wordt en er kwalitatief goede paden worden aangelegd.

- + Bij de aanleg van woonwijken wordt uitgegaan van de mogelijkheid tot 'ommetjes'. Hierbij kunnen natuurorganisaties uit de eigen gemeente behulpzaam zijn.
- + In het beleid van de gemeenten wordt ruim aandacht geschonken aan voorlichting aan minima zodat regelingen optimaal benut worden om sport- en cultuurdeelname mogelijk te maken (bijvoorbeeld jeugdsportfonds en participatiefonds).
- + In regioverband wordt onderzocht hoe met kleine inspanningen knelpunten in de recreatieve structuren kunnen worden weggenomen en nieuwe routes kunnen worden ontgonnen.
- + Wijken krijgen de mogelijkheid om naast kinderspeeltoestellen te kiezen voor publieke fitnessapparaten.
- + Alcohol, roken en sport gaan niet samen. Het alcoholgebruik in sportkantine tijdens en aansluitend aan sportactiviteiten wordt ontmoedigd. Een alcoholconvenant tussen de gemeente en sportverenigingen kan hier een mooi instrument voor zijn.

## Hoofdstuk 7: Economie

### Waar staat de ChristenUnie voor?

De lokale overheid speelt, samen met kennisinstellingen, het bedrijfsleven en andere overheden, een belangrijke rol in de versterking van de regionale arbeidsmarkt en de (regionale) circulaire economie. Een sterke economie is een randvoorwaarde en een middel om andere doelen te realiseren. De economie draait niet alleen om groei en consumeren, maar ook om de kwaliteit van leven. Een economie is volgens de ChristenUnie pas gezond als iedereen een kans krijgt en verantwoordelijkheid neemt, er coöperatieve relaties ontstaan, als werken en vrije tijd in balans zijn, als groei groen is en grenzen kent.

Het MKB is onmisbaar voor werkgelegenheid, de lokale economie, voor ontwikkelingen van producten en voor de leefbaarheid. De ChristenUnie komt op voor ondernemers.

De ChristenUnie in Deventer wil blijven investeren in goede infrastructuur en betere bereikbaarheid. Ook digitaal. De gemeente moet goede voorwaarden scheppen om lokaal en regionaal en (maatschappelijk) verantwoord ondernemerschap te stimuleren. Zij stelt zich op als een partner voor ondernemers.

- + Alle inzet is gericht op het aantrekken van duurzame werkgelegenheid.
- + Voor het versterken van de regionale economie zet Deventer in op samenwerking in de stedendriehoek. Vanuit de Cleantech Regio wordt effectief gelobbyd voor geld uit Den Haag en Brussel voor het creëren van lokale werkgelegenheid.
- + Sociale ondernemers krijgen een grotere kans bij aanbestedingen en overheidsinkoop; Bij alle aanbestedingen is social return (het inzetten van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt) een voorwaarde.
- + Voor bestaande ondernemers en voor het aantrekken van nieuwe bedrijven moet het accountmanagement van de gemeente worden verbeterd. Voor ondernemers is vooral duidelijkheid van belang. Dat betekent één aanspreekpunt, een gemeente die besluiten durft te nemen en een gemeente die zich aan die afspraken houdt.
- + Bij de herinrichting of renovatie van de openbare ruimte zorgt de gemeente ervoor dat ondernemers nauw worden betrokken bij de werkzaamheden om draagvlak te creëren en de overlast te beperken.
- + De ChristenUnie wil dat de gemeente ondernemers niet frustreert, maar motiveert, onder meer door alle facturen van ondernemers binnen 30 dagen te betalen.
- + De inkoop van de gemeente dient zoveel mogelijk lokaal en/of regionaal te gebeuren.
- + De gemeente faciliteert indien mogelijk initiatieven om breedband in het buitengebied aan te leggen.

### ZZP-ers

Veel mensen werken tegenwoordig zonder in loondienst te zijn, bijvoorbeeld als zelfstandige zonder personeel (ZZP-er). Soms verdienen zij minder dan nodig is om in hun levensonderhoud te kunnen voorzien. De gemeente moet wat de ChristenUnie betreft actief gebruik te maken van de wettelijke mogelijkheden om hen zo nodig te ondersteunen.



Het voeren van een bedrijf aan huis moet voor een kleine zelfstandige niet onnodig moeilijk worden gemaakt. Gemeenten kunnen randvoorwaarden, zoals een goede infrastructuur, bevorderen.

- + Via het ondernemershuis Deventer worden ZZP-ers begeleid en praktisch ondersteund.

### **Duurzame Bedrijventerreinen**

De ChristenUnie zet zich in voor de samenwerking tussen ondernemers op de bedrijventerreinen. Samen met parkmanagement houden we het gebied up-to-date en stimuleren we verduurzaming.

- + Bedrijventerreinen in Deventer hebben goede faciliteiten en zijn digitaal goed bereikbaar (glasvezel).
- + Bedrijventerreinen worden duurzaam ingericht. Bij voorkeur functioneren zij klimaatneutraal. We houden vast aan de ambities ten aanzien van bedrijventerrein A1.
- + Bedrijventerreinen zijn optimaal ontsloten voor openbaar vervoer en fietsverkeer.
- + Deventer stimuleert vervoer over water en investeert in de kwaliteit van de haven.

### **Bloeiende binnenstad**

Met de Deventer binnenstad hebben we goud in handen. De historische hanzestad, het unieke winkelaanbod met veel zelfstandig ondernemers, de mooie pleinen, straten en stegen zijn een toeristische trekker van formaat. De detailhandel is volop in beweging en verandert van aard en structuur door de concurrentie van webwinkels. Met de Stichting Deventer Binnenstadsmanagement (SDBM) moet de gemeente zich inspannen voor een aantrekkelijke binnenstad voor bezoekers en bewoners. De gemeente moet een betrouwbare partner zijn voor SDBM en zet zich in voor de inrichting en de kwaliteit van de openbare ruimte in de binnenstad. Deventer ontwikkelt een plan voor de verbetering van de openbare ruimte in de cultuurdriehoek (Grote Kerkhof, Stromarkt, Nieuwe Markt) en probeert daarvoor ook geld van derden (provincie) te vinden.

- + Om het winkelgebied in Deventer meer te concentreren wordt in aanloopstraten functiemenging toegestaan. Naast winkelen wordt werken en wonen toegestaan.
- + Wonen in de binnenstad wordt aantrekkelijk gemaakt door te investeren in groene plekken (zoals de Stadshof) en via het programma Wonen boven Winkels.
- + Deventer ontwikkelt een plan voor de herinrichting van de openbare ruimte in de cultuurdriehoek (Stromarkt, Nieuwe Markt).
- + Het Grote Kerkhof wordt snel autovrij gemaakt en opnieuw ingericht. Omdat het één van de belangrijkste pleinen van Deventer betreft is de kwaliteit van de inrichting van groot belang.
- + Grote winkelcentra buiten het centrum mogen niet concurreren met het aanbod in de binnenstad. Dat betekent geen brancheuitbreiding voor de Snipperling.

- + In de dorpen en kernen worden functies zoveel mogelijk behouden en waar mogelijk gecombineerd (detailhandel, bibliotheek, bank etc.).

### **Recreatie en toerisme**

De combinatie van een historische hanzestad met het mooie buitengebied van Salland en grote evenementen als Dickens, Deventer op Stelten en de Boekenmarkt, maakt Deventer aantrekkelijk voor toeristen. De potentie van Deventer als boeiende beleefstad kan nog meer worden benut als de krachten worden gebundeld in de promotie van Deventer. De gemeente ondersteunt en stimuleert de stappen die in die richting zijn gemaakt.

- + Inzet op stadspromotie samen met SDBM, culturele instellingen, horeca.
- + De grote evenementen moeten toegankelijk en aantrekkelijk blijven voor Deventenaren.

### **Koopzondag**

Elke gemeente mag volgens de wet zelf bepalen hoeveel koopzondagen er zijn. Wij zien dat als een ongewenste stap richting een 24-uurs economie. Zo'n economie heeft tot gevolg dat er te weinig sprake is van een gezamenlijk rustmoment. Een collectieve rustdag komt de samenleving ten goede. Vanuit onze christelijke levensovertuiging is de zondag de daarvoor aangewezen dag. God geeft ons niet voor niets zes dagen om te werken en een zevende dag om te rusten.

We zien daarnaast dat door de toename van koopzondagen veel kleine zelfstandigen het extra moeilijk krijgen en soms zelfs door eigenaren van winkelcentra worden gedwongen hun winkel op zondag open te stellen. Ook is er vaak sprake van dwang om op zondag te werken via de macht van grote winkelketens.

- + Het aantal koopzondagen in Deventer wordt niet verder uitgebreid.
- + Geen verplichte zondagsopenstelling: ondernemers mogen niet contractueel gedwongen worden om op zondag hun winkel te openen.

### **Gezonde agrarische sector**

Voedsel is een geschenk van God aan mensen. Boeren en tuinders werken aan goed en gezond voedsel en hebben een nauwe verbondenheid met de schepping. De ChristenUnie is trots op onze agrarische sector en heeft hart voor boeren en tuinders. Een toekomstbestendige agrarische sector heeft een gezonde economische basis, is innovatief, gaat zorgvuldig om met bodem, grondstoffen en energie en produceert in balans met dier en leefomgeving. Jonge boeren en tuinders verdienen een goede toekomst.

- + Bij het opstellen van de visie op het buitengebied wordt ingezet op een toekomstbestendige agrarische sector.
- + Om verloedering tegen te gaan, ontwikkelt de gemeente beleid voor leegstand in het buitengebied. De rood-voor-rood regeling wordt in stand gehouden.

- De ChristenUnie vindt dat landbouwbedrijven zich primair moeten richten op de agrarische sector. Beleid is gericht op het in stand houden van het agrarisch gebied. Ondergeschikt daaraan krijgen landbouwbedrijven ruimhartig de mogelijkheid nevenactiviteiten uit te voeren zoals landschapsonderhoud, toerisme etc.
- Landbouwondernemingen krijgen de ruimte voor een moderne bedrijfsvoering door investeringen mogelijk te maken, voor zover deze een bijdrage leveren aan duurzaamheid, dierenwelzijn, energiebesparing, milieu en landschap.
- Boeren krijgen een adequate vergoeding voor natuur- en landschapsbeheer en weidevogelbeheer.

## Hoofdstuk 8: Energie, klimaat en milieu

### Waar staat de ChristenUnie voor?

Wij hebben de taak om zorgvuldig om te gaan met de schepping. Vervuiling van de lucht, verspilling van materialen en uitputting van hulpbronnen vormen een grote bedreiging voor de leefbaarheid, veiligheid en gezondheid. De ChristenUnie zet daarom in op een snelle en volledige energietransitie binnen één generatie. Er is geen tijd te verliezen. Een schone en circulaire economie levert veel op voor ons en voor volgende generaties: een gezondere lucht, een beter klimaat en een sterkere economie. De gemeente heeft hierin een belangrijke rol.

Wij willen zo snel mogelijk af van olie, gas en kolen en ruim baan maken voor schone energie. Energiebesparing in de industrie, gebouwde omgeving en mobiliteit wordt topprioriteit. Auto's zonder uitstoot en energieneutrale huizen worden de norm. Materialen die de Schepper ons geeft willen wij niet verspillen, maar terugwinnen en hergebruiken. Wij kiezen voor de bescherming van waardevolle natuur en een verantwoorde omgang met ruimte en landschap in Nederland.

### 8.1 Energieke gemeente

#### Verbinding lokaal-regionaal

Afstemming in de regio is essentieel, zodat je van elkaar kunt leren en slimme coalities kunt smeden (denk aan bijvoorbeeld warmtevraag versus warmteaanbod). De gekozen technieken voor energieproductie moet passend zijn bij Deventer. De samenwerking die hiervoor is opgezet binnen de Cleantech Regio met de gemeenten Apeldoorn, Brummen, Epe, Lochem, Voorst en Zutphen wordt in de komende jaren voortgezet.

#### Participatie

Belangrijk is dat omwonenden nauw betrokken worden als het gaat om plannen voor grootschalige energieopwekking, zoals met windmolens, en kunnen meeprofiteren van de voordelen. Participatie zorgt ervoor dat lusten en lasten eerlijker worden verdeeld. Participatie kan op allerlei manieren: van een gebiedsgebonden bijdrage die terugvloeit naar de lokale samenleving tot een aandeelhouderschap van inwoners/coöperatie. Belangrijk is wel dat het participeren voor iedereen bereikbaar is (dus ook voor mensen met een kleinere portemonnee). Participatie moet hand in hand gaan met de levering van groene stroom aan inwoners/bedrijven.

#### Afscheid nemen van gas

Binnenkort gaat de aansluitplicht voor gas bij nieuwbouwwoningen verdwijnen. De doelstelling is dat Nederland in 2050 helemaal geen aardgas meer gebruikt. Dit betekent nogal wat voor huiseigenaren. Deventer heeft daarvoor het woningabonnement ontwikkeld, waarmee de gemeente samen met regiopartners, lokale bedrijven en de provincie oplossingen en financiële arrangementen aanbiedt voor de verduurzaming van de energievoorziening van bestaande particuliere woningen. Het woningabonnement moet de komende periode flink worden

uitgebreid. Voor de ChristenUnie is het belangrijk dat verduurzaming van de eigen woning voor iedereen mogelijk moet zijn en dus ook voor mensen met een kleine portemonnee. Nieuwbouw aansluiten op gas is niet toekomstbestendig. Voor nieuwbouw zijn verschillende alternatieven beschikbaar: onder meer warmte koudeopslag (WKO), stadswarmte en de lucht/water-warmtepomp. Deze alternatieven zijn duurzamer, en in veel gevallen op de lange termijn kosteneffectief. Daarom geldt voor nieuwbouw: geen gasaansluiting. Ook stimuleert de gemeente bij zowel nieuwbouw als renovatie de energietransitie maximaal. Zonnepanelen, warmtepompen en andere toepassingen van duurzame energie worden standaard aangeboden bij nieuwbouwprojecten.

## **Zon**

Er zijn nog veel daken van gebouwcomplexen en woningen die gevuld kunnen worden met zonnepanelen. Dat heeft de voorkeur boven zonnenvelden op landbouwgrond. De gemeente zet zich in om energiecoöperaties te starten, zodat bewoners samen met private partijen met elkaar kunnen investeren in zonne-energie.

## **Energiebesparing industrie**

De lokale industrie wordt uitgedaagd om met elkaar een energiebesparingsconvenant te sluiten. Door samen te werken, brengen bedrijven elkaar tot ideeën, en zetten ze extra stappen om energie-efficiënt te worden.

## **Energieopslag: Buurtbatterij**

Als de Salderingsregeling wordt stopgezet, wordt het voor bezitters van zonnepanelen interessant om energie op te slaan in batterijen. Momenteel worden de eerste experimenten gedaan met zogenaamde Buurtbatterijen. Dit zijn gedeelde batterijen waar je als wijk gebruik van kunt maken. De gemeente zal met de netbeheerder in gesprek gaan om te onderzoeken of en waar buurtbatterijen een waardevolle inpassing kunnen krijgen.

- + Duurzaamheid pakt ChristenUnie integraal aan: bij elk besluit wordt niet alleen de financiële impact gewogen, maar ook de bijdrage aan een duurzaam Deventer.
- + In de verkeers- en vervoersplannen wordt CO2-emissiereductie integraal opgenomen. Daarbij wordt aandacht besteed aan alternatieven voor de auto, het stimuleren van gebruik van openbaar vervoer en fietsverkeer.
- + De ChristenUnie stimuleert particuliere initiatieven (zoals energiecoöperaties) op het gebied van de klimaatopgave.
- + De ChristenUnie wil meer windmolens plaatsen als dat mogelijk is. Daarbij is het van belang dat de omgeving kan participeren.
- + In de komende raadsperiode wordt het gemeentelijke inkoopbeleid volledig duurzaam en eerlijk: 100% schone energie uit Nederland en producten die voldoen aan de regels van eerlijke handel.
- + LED-verlichting is de norm bij straatverlichting en verlichting van openbare gebouwen en wordt versneld ingevoerd.
- + De ChristenUnie gaat voor een zuiniger en schoner eigen wagenpark.

- ⊕ De bestaande warmtenetten in Deventer worden aangesloten op een duurzame energiebron of ontmanteld.

## 8.2 Afvalinzameling

In afval zitten waardevolle grondstoffen die niet verloren mogen gaan. Beter kunnen we afval daarom zien als grondstof. Als afval goed gescheiden wordt ingezameld bij de bron, kunnen de grondstoffen worden aangeboden voor hergebruik. In Deventer zijn we door de invoering van diftar op de goede weg. Het restafval is spectaculair gedaald tot onder 100 kilo per persoon per jaar. De ChristenUnie wil door op de ingeslagen weg om het doel van 10 kilo restafval per persoon per jaar in 2030 te halen.

Er zijn twee grote problemen in het afvalbeleid van Deventer. De tarieven zijn te hoog en er wordt teveel afval gedumpt. De ChristenUnie wil dat in het nieuwe grondstoffenplan aanpakken. In dat grondstoffenplan komt één centraal doel: zoveel mogelijk hergebruik van grondstoffen, zo min mogelijk restafval. Alle andere doelen zijn daaraan ondergeschikt. Alles wat niet direct met afval of grondstoffen te maken heeft, wordt daarom ook uit het afvaltarief gehaald.

- ⊕ Het vaste en het variabele tarief gaan naar beneden.
- ⊕ Dumping wordt zwaarder aangepakt door extra handhaving.
- ⊕ Er komt een plan van aanpak om zwerfafval tegen te gaan.
- ⊕ De gemeente stimuleert ook scholen, maatschappelijke organisaties en bedrijven om afval te scheiden (bijvoorbeeld puin niet mengen met restafval) en faciliteert hen hierin zoveel mogelijk.
- ⊕ Ook openbare afvalbakken bieden de mogelijkheid PMD/papier/restafval te scheiden.
- ⊕ De nieuwe milieustraat wordt zo snel mogelijk gebouwd. Om de drempel laag te houden, blijft de stort van de eerste 100 kg voorlopig vrij.
- ⊕ Voor GFT wordt onderscheid gemaakt tussen groente-/fruit- en tuinafval. De mogelijkheden voor hoogbouw om GF te scheiden worden verbeterd.

### Groene gemeente

Het is belangrijk om te weten waar ons eten vandaan komt. Daarbij is een betere verbinding tussen stad en platteland van belang. Stadslandbouw is daarom een goed idee. Het verlevendigt de stad, brengt onze voedselproductie dicht bij huis en maakt de openbare ruimte groener en leefbaarder. De gemeente geeft aan welke gronden er geschikt zijn om (tijdelijk) een stadsakker te beginnen.

## 8.3 Toekomstbestendig waterbeheer

'Leven met water' is een thema dat ook de gemeente raakt. Door de toename van versteende gebieden (woonwijken, parkeer- en bedrijventerreinen) en de toename van extreme buien ontstaat toenemende maatschappelijke en financiële schade. De extremen manifesteren zich

ook in lange droge en/of warme periodes. Op beide zijn onze steden niet ingericht. Het is noodzakelijk dat de gemeente een strategie ontwikkelt voor hoe zij hier mee omgaat en hoe de verwachte schade beperkt kan worden. Een goede samenwerking met de waterschappen is hierin onontbeerlijk. Er moet een plan komen waarin de gemeente en het waterschap het watersysteem als één systeem beschouwt, los van de verschillende verantwoordelijkheden. In dit plan komen de benodigde maatregelen te staan en wie daarvoor aan de lat staat. Waterschappen kunnen meer binnenstedelijk investeren dan ze tot nu toe doen, immers het merendeel van hun inkomsten komt uit de bebouwde omgeving. Vervolgens kan met dit plan de samenwerking worden gezocht met de provincie en het Rijk (via het Deltaprogramma), om de noodzakelijke financiering van de projecten rond te krijgen.

- ⊕ Er komt de komende raadsperiode een klimaatadaptatieplan dat samenmet het waterschap en de woningcorporaties is ontwikkeld.
- ⊕ Inwoners hebben een belangrijke rol als het gaat om waterberging. De gemeente werkt aan bewustwording op dit punt, bijvoorbeeld door een publiekscampagne in samenwerkingen met de tuincentra (zie bijvoorbeeld operatie Steenbreek of Amsterdam Rainproof).
- ⊕ Er wordt zoveel mogelijk ingezet op aparte afvoer van regenwater.
- ⊕ De gemeente stimuleert de aanleg van groene daken en geeft zelf het goede voorbeeld. Daarmee werken we in Deventer aan meerdere doelstellingen tegelijk: waterberging, verkoeling, biodiversiteit en zonnepanelen leveren meer rendement.



## Hoofdstuk 9: Wonen en ruimte

### Waar staat de ChristenUnie voor?

Een goed en betaalbaar huis in een prettige wijk, dat is voor ons allemaal belangrijk. De beschikbaarheid van de juiste woningen is helaas niet vanzelfsprekend. Er zijn wachtlijsten voor sociale huurwoningen, duur betaalde woningen staan onder water en de behoefte aan betaalbare huurwoningen in de vrije sector is groot. De ChristenUnie wil dat de lokale overheid met toekomstgericht woningbeleid de woningmarkt stimuleert, zodat starters een steuntje in de rug krijgen, er voldoende passende huurwoningen zijn en er ruimte is voor particuliere (nieuw)bouw.

### 9.1 Wonen

- + Het woonbeleid van de gemeente Deventer moet gebaseerd zijn op de actuele vraag én op toekomstige ontwikkelingen. In de gemeentelijke woonvisie wordt daarom integraal naar de lokale woningmarkt gekeken en worden de noodzakelijke maatregelen beschreven. Naast woningcorporaties, krijgen ook wijkraden en huurdersverenigingen wat de ChristenUnie betreft een prominente rol bij het opstellen van deze visie.
- + De gemeente Deventer ontwikkelt een visie op particuliere huur.
- + Deventer bouwt zoveel mogelijk levensloopbestendige woningen en wijken, ondersteund door een goede infrastructuur (sociaal-culturele activiteiten en zorgondersteuning). Eventuele belemmeringen in de regelgeving worden zoveel mogelijk weggenomen. Renovaties worden door woningcorporaties aangegrepen om woningen levensloopbestendig te maken.
- + Ouderen in een koopwoning kunnen gebruik maken van een Blijverslening om de woning aan te passen zodat ze er, ondanks toenemende lichamelijke beperkingen, kunnen blijven wonen.
- + Deventer biedt starters de mogelijkheid gebruik te maken van de starterslening en het starterscontract. Dit zijn goede instrumenten om (door)starters op de woningmarkt net dat zetje te geven om wel een woning te kunnen kopen en zo de doorstroming te bevorderen op de huizenmarkt.
- + Er komt een concreet actieplan duurzaam wonen:
  - o Alle nieuwbouwwoningen in Deventer worden gasloos gebouwd.
  - o Bestaande woningen worden ten minste voor 2040 onafhankelijk van aardgas.
  - o Met woningcorporaties wordt afgesproken dat alle sociale huurwoningen in 2030 energieneutraal (nul-op-de-meter) zijn.
  - o Koopwoningen verduurzamen via het woningabonnement en een convenant met makelaars en banken.
- + De duurzaamheidslening is in Deventer beschikbaar.
- + Er wordt regionaal samengewerkt tussen gemeenten als het gaat om wachtlijstbeheer, nieuwbouw en studentenhuisvesting.

## **Toekomstige generaties**

Keuzes die we nu maken, hebben gevolgen voor de leefomgeving van toekomstige generaties. De gemeente heeft hierin een belangrijke regierol. Ecologische, economische en demografische ontwikkelingen (krimp en/of groei) maken het mogelijk en noodzakelijk dat er een omslag komt: van sloop en nieuwbouw naar hergebruik, van bebouwen van de open ruimte naar hergebruik en herstructurering van al bebouwd gebied. De gemeente Deventer zal duidelijke keuzes moeten maken. Ruimtelijke ordening is bij uitstek het onderwerp waar inwoners bij betrokken moeten worden, want het gaat tenslotte over de kwaliteit van de eigen leefomgeving.

- ⊕ De ChristenUnie wil de transformatie van kantoorgebouwen naar woningen krachtig bevorderen. Daarbij wordt voorkomen dat gemeenten de verliesposten krijgen van de projectontwikkelaars. De gemeente heeft vooral een rol in wijziging van bestemmingsplannen.
- ⊕ Leegstaand gemeentelijk vastgoed wordt beschikbaar gesteld als startup co-working spaces die met behulp van collectieve huurovereenkomsten aantrekkelijk zijn voor startups om te gebruiken.
- ⊕ De gemeente ontwikkelt een plan van aanpak 'asbestsanering' zodat alle daken in Deventer voor 2024 asbestvrij zijn. Hiervoor wordt samenwerking met de Provincie gezocht.
- ⊕ In Deventer komt er ruimte voor de bouw van zgn. Tiny Houses.

## **Woningcorporaties**

De ChristenUnie wil dat de gemeente Deventer woningcorporaties de ruimte geeft om innovatief, vraaggericht en toekomstbestendig te kunnen bouwen, maar vraagt daarbij wel duidelijke kaders via een gemeentelijke woonvisie. In deze woonvisie moet aandacht zijn voor ambitieuze duurzaamheidsdoelstellingen. De komende raadsperiode moet er een plan zijn hoe de bestaande woningvoorraad volledig verduurzaamd wordt. Tegelijkertijd is het goed als corporaties van de keuzes die zij maken nadrukkelijker verantwoording afleggen aan de lokale samenleving (via hun bewoners, via de gemeentelijke aansturing).

Woningcorporaties dragen zorg voor voldoende betaalbare sociale huurwoningen. Woningcorporaties spelen ook een rol op de koopmarkt. De ChristenUnie zet in op toename van 'sociale koop'. Het is goed dat er steeds meer goedkope koopwoningen komen, waarbij woningcorporaties via Verenigingen van Eigenaren medeverantwoordelijk blijven voor het beheer en de woningen uiteindelijk ook weer terugkopen. Dit helpt de kloof tussen huren en kopen dichten. Woningcorporaties hebben een blijvende taak ten aanzien van de leefbaarheid, op het niveau van de buurt en de wijk. Daarbij organiseren corporaties het leefbaarheidsbeleid niet alleen voor maar vooral mét de bewoners in Deventer.

- + De gemeente besteedt in de prestatiecontracten met de woningcorporaties aandacht aan de beschikbaarheid van goede sociale huurwoningen, de leefbaarheid in wijken en de sociale koopsector.
- + In de woonvisie komen prestatieafspraken met de corporaties te staan over de volledige verduurzaming van de woningvoorraad.

## 9.2 Ruimte

De openbare ruimte is van ons allemaal. Vanouds beheert de gemeente de ruimte, maar dat kan ook heel goed door bewoners gedaan worden. Als de bewoners het zelf doen, wordt de kwaliteit van het groen hoger en de wijk leuker: de wijk wordt beter onderhouden en het versterkt de sociale samenhang.

Iedereen wenst een leefomgeving waar het prettig wonen, werken en recreëren is. Maar daarvoor moet je wel goede afspraken met elkaar maken. Inwoners, ondernemers en overheden worstelen met het huidige omgevingsrecht: het is aan modernisering toe. Daarom komt er naar verwachting in 2021 een nieuwe wet: de Omgevingswet. Doel van deze wet is het eenvoudiger maken van regels en meer ruimte bieden voor participatie. De nieuwe wet moet veel bestaande wetten vervangen en zorgen voor een integrale én gebiedsgerichte benadering. De overgang naar de Omgevingswet is een enorme operatie, die niet alleen het ruimtelijke domein aangaat, maar ook invloed heeft op het sociale- en gezondheidsdomein.

De ChristenUnie wil kortom meer ruimte voor ruimte op de politieke agenda. De energietransitie gaat een grote impact hebben op onze ruimtelijke inrichting. In het de komende tijd gaan we allemaal wat merken van grootschalige duurzame energieopwekking. Inrichting van de ruimte moet aansluiten bij het eigen karakter van Deventer als hanzestad en de dorpen in het Sallandse coulissenlandschap. Daarom is het belangrijk dat ruimtelijke beslissingen zo lokaal mogelijk worden genomen, met veel aandacht voor participatie van burgers, bedrijven en belangenorganisaties.

- + Optimaal voorbereiden op nieuwe Omgevingswet. De gemeente anticipeert op de invoering van de nieuwe Omgevingswet door het bestuurlijk ambitieniveau te bepalen en te investeren in scholing van ambtenaren en raadsleden.
- + De gemeente wijst deelgebieden aan waar ervaring opgedaan wordt met het werken onder de nieuwe Omgevingswet.
- + Bij de voorbereidingen op de Omgevingswet werkt de gemeente nauw samen met de Provincie, de Waterschappen en het Rijk.
- + Door middel van een (beeld)kwaliteitsplan kan een gemeente samen met haar inwoners afspraken maken over de openbare ruimte.
- + De gemeente geeft ruimte aan inwoners om hun wijk of straat in eigen beheer te onderhouden.
- + We zijn zuinig op ons landschap. Verrommeling, versnippering, schreeuwerige reclamezuilen en opdringerige zichtlocaties langs wegen willen we tegengaan.

- + Ruimte voor energie. Onderdeel van het nationale plan energietransitie is ook een samenhangende visie op de ruimte voor duurzame energieopwekking. Geen wildgroei, maar zorgvuldige planning met participatie van onderop. De gemeente formuleert daarom in de komende periode haar eigen visie op het energielandschap in Deventer.

## **Natuur**

De ChristenUnie zet zich in voor het behoud van het landschap, de plattelandscultuur en voor de bescherming van het milieu en de biodiversiteit. Natuur is kwetsbaar en kan niet voor zichzelf spreken. Er zijn dus regels nodig om de natuur te beschermen, ook in de wijken en de binnenstad. De ChristenUnie wil groene oases behouden. De gemeente moet bijdragen aan behoud, verbetering en een harmonieuze ontwikkeling van de leefomgeving.

- + Bij de inrichting van de openbare ruimte wordt rekening gehouden met (historische) landschappelijke elementen.
- + Geen bezuiniging op natuur- en milieueducatie.
- + De ChristenUnie wil dat natuur zo 'beleefbaar' en toegankelijk mogelijk wordt door aanleg en onderhoud van goede wandel- fiets- en beleefpaden.
- + De ChristenUnie kiest zoveel mogelijk voor ecologisch beheer van bermen. Door laat te maaien kunnen insecten profiteren van nectar (bijenlint). Ook de schaapskudde is daarvoor een goed middel.

## Hoofdstuk 10: Mobiliteit

### Waar staat de ChristenUnie voor?

Mobiliteit brengt mensen bij elkaar en is nodig voor een sterke economie. Mobiliteit is in ontwikkeling vanwege digitale innovatie in het verkeer, de financiële houdbaarheid van het huidige openbaar vervoer, de opkomst van elektrische vervoersmiddelen (fiets en auto) en het nog steeds groeiende aantal auto's op de weg. De mobiliteit mag steeds minder negatieve impact hebben op de kwaliteit van onze leefomgeving en de leefbaarheid. Om die reden is de ChristenUnie voorstander van het weren van vervuilende auto's (en scooters) op wegen met een hoge luchtvervuiling. Bijvoorbeeld door het instellen van een milieuzone.

We kiezen voor verduurzaming van de mobiliteit, vermijden van overbodig verkeer, een betere benutting van de bestaande infrastructuur en het beter met elkaar verbinden van de verschillende vervoerssoorten: auto, publiek vervoer en fiets bij het personenvervoer en schep- en binnenvaart, spoor en weg bij het goederenvervoer. De lokale overheid heeft de verantwoordelijkheid (samen met de provincie en het Rijk) om te zorgen voor infrastructuur van een kwalitatief hoog niveau.

### Fiets

De ChristenUnie heeft zich de afgelopen jaren ingezet voor goed fietsbeleid in Deventer. De ambities op het gebied van duurzame mobiliteit en de snelle opkomst van de elektrische fiets vragen om een geactualiseerde ambitieuze fietsagenda voor Deventer.

- + Fietsen krijgt een belangrijke plek in de omgevingsvisie, maar verdient ook een volwaardige eigen fietsagenda.
- + Belangrijke thema's in de fietsagenda zijn: veiligheid, parkeren en elektrisch fietsen.
- + In de omgeving van de nieuwe bibliotheek komt een fietsenstalling met toezicht en service.
- + Deventer zet zich in voor een snelfietsroute naar Zutphen.
- + Deventer blijft lobbyen bij Prorail om het fietspad langs de spoorbrug te verbreden.
- + De bedrijventerreinen zijn erg onveilig voor fietsers. Met bedrijvenparkmanagement wordt een plan opgesteld om de bereikbaarheid en veiligheid voor fietsers te verbeteren en woon-werkverkeer per fiets aantrekkelijk te maken.
- + Bij ruimtelijke inrichtingsplannen is het uitgangspunt dat fietsers comfortabel, vlot en veilig moeten kunnen fietsen. De fietsersbond wordt om advies gevraagd.

### Voetgangers

- + Voor ouderen en andere mensen die minder mobiel zijn worden de looproutes naar het centrum, belangrijke ontmoetingsplekken en (zorg)voorzieningen zoveel mogelijk aangepast naar hun behoeften (comfortzones).

## Openbaar vervoer

Bij de transformatie van het openbaar vervoer naar publiek vervoer vindt de ChristenUnie de bereikbaarheid van de (kleine) kernen een belangrijk punt. De provincie blijft een belangrijke rol spelen in het openbaar vervoer, de gemeente voor andere vormen van publiek vervoer, zoals het leerlingenvervoer. De ChristenUnie vindt dat de gemeente en haar inwoners betrokken moeten worden bij de te maken keuzes.

- + OV-bereikbaarheid van alle kernen. Samen met de Provincie en gebruik makend van nieuwe mobiliteitsvormen willen we werken aan een dekkende bereikbaarheid. Ook voor dorpen en buurtschappen zoals Loo en Averlo.
- + Bushaltes zijn toegankelijk voor ouderen en gehandicapten.
- + Bij aanbesteding van het OV (met de provincie) zet Deventer in op schone bussen.
- + Voor een betere bereikbaarheid per trein zet Deventer zich in voor
  - o 4 treinen per uur naar Utrecht en Amsterdam/Schiphol
  - o een nachttrein vanuit Utrecht, Amsterdam en Zwolle in het weekend
  - o een intercity naar Zwolle
  - o dubbel spoor op de IJssellijn (Deventer-Olst)
  - o nieuwe stations in Bathmen, Deventer-Noord en Deventer-Zuid (A1)
- + We maken heldere afspraken met Plus-OV (regiotaxi's, scholierenvervoer, Wmo-vervoer) over de kwaliteit van de dienstverlening. Kwetsbare groepen mogen niet opnieuw de dupe worden van problemen bij Plus-OV.
- + Sociale veiligheid in de omgeving van haltes, stations en parkeerplaatsen wordt bevorderd.
- + Er wordt zo mogelijk aangesloten bij digitale platforms die privaat- en publiek vervoer verbinden.

## Auto en parkeren

In het parkeerbeleid in en om de binnenstad wil de ChristenUnie de goede balans vinden tussen bereikbaarheid (van winkels en voorzieningen), leefbaarheid en kwaliteit. Uit metingen blijkt dat er zelfs op drukke tijden voldoende parkeerruimte beschikbaar is in de binnenstad. Het is niet nodig extra parkeerplekken te creëren. Bezoekers moeten niet gelokt worden met een goedkoop parkeerkaartje, maar met de kwaliteit en het aanbod van onze binnenstad.

- + Bezoekers worden gestimuleerd zoveel mogelijk in de parkeergarages en aan de rand van de binnenstad te parkeren.
- + Overlast van zoekverkeer in woongebieden in de binnenstad wordt tegengegaan.
- + De Brinkgarage (Wilhelminabrug) en de Nieuwstraatgarage (Noorderbergpoort) worden opgeknapt uit parkeergelden.
- + Parkeergeld wordt zoveel mogelijk gebruikt om de kwaliteit van de openbare ruimte/parkeergelegenheid/wegen en fietspaden te bevorderen.
- + Bij het verbouwen en onderhouden van parkeergarages is (sociale) veiligheid een belangrijk item.

- + Bij de aanleg van transferia en carpoolplaatsen moet zorgvuldig worden gezocht naar een optimale aansluiting op het reguliere openbaar vervoer, vervoer per auto en fietsgebruik.
- + Deventer werkt ruimhartig mee aan de realisatie van laadpalen voor elektrische auto's.
- + Invoeren van betaald parkeren in de schilwijken gebeurt alleen bij voldoende draagvlak van bewoners.
- + De gemeente zet zich in om geluidsoverlast van de A1 en drukke doorgaande wegen te beperken (bijvoorbeeld door een geluidswal bij Bathmen).

### **Verkeersveiligheid**

- + Er vindt een goede registratie van ongevallen plaats, zodat de zogenaamde 'black spots' in beeld komen.
- + Paaltjes op fietspaden veroorzaken veel ongelukken. Waar de verkeersveiligheid niet in geding is, worden deze paaltjes verwijderd.
- + Snel en langzaam verkeer wordt zoveel mogelijk gescheiden.
- + Landbouwverkeer wordt zoveel mogelijk gescheiden van fietsverkeer.
- + Grotere vrachtwagens worden bij voorkeur geweerd uit het centrum.
- + De gemeente Deventer geeft in haar verkeersbeleid voorrang aan kwetsbare verkeersdeelnemers, zoals voetgangers en fietsen.
- + De gemeente Deventer werkt actief mee aan het realiseren van verkeerslessen, bijvoorbeeld op de scholen en bij instellingen. De gemeente stimuleert dat scholen zich inzetten voor het verkeersveiligheidslabel. ([www.verkeersveiligheidslabel.nl](http://www.verkeersveiligheidslabel.nl)).